

У НУМАРЫ**Беларусь хоча збудаваць уласны нафтапорт у Рызе**

Тэрмінал разылічаны на перавалку 10 млн. тонаў нафты і нафтапрадуктаў у год. Гэта палова ціперашнягага агульнага спажывання нафты Беларусью і больш чым агульнае ўнутранае запатрабаваныне беларускай гаспадаркі ў нафце на сёння. Старонка 3.

Найважнейшы палітычны вынік у гісторыі націі

Да 20-годзьдзя БНФ і Дзядоў-88. Піша Сяргей Навумчык. Старонка 5.

Набыць зямлю ў Ерусаліме

Некалькі дзён на маленъкай машины праблукала паміж хутаркоў і вёсачак Валожыншчыны Натальля Бабіна. Старонка 2.

Музэй з прывідам замуруюць

Філіял Нацыянальнага музэю ў Гальшанах праз месяц будзе зачынены. Праз аварыйны стан кляштару, дзе месцыцца экспазыція. Старонка 10.

I хто пасъля гэтага аўтсайдэр?

«Зэніт»—БАТЭ 1:1. Каманду і трэнэра году мы ўжо маем. Старонка 13.

Менск праз 10 гадоў

Патэнцыйны і рэальный новабудоўлі, якія зменяюць аблічча сталіцы.

Старонка 8

Жыцьцё пасъля ДТЗ

Што перажывае кіроўца, які зьбіў чалавека? Чытач «Нашай Нівы» распавёў сваю гісторыю.

Старонка 7

Як топішся, то і за МВФ схопішся

Беларускія ўлады пайшли на паклон да Міжнароднага валютнага фонду дзеля ўратаванья эканамічнай стабільнасці. Адначасова яны бяруць чарговы гіганцкі крэдыт у Маскве. У выніку гэтага запазычанацца краіны паб'е рэкорды.

Расейскі ўрад прыняў прынцыповае раашэнне выдаць Беларусі \$2 мільярды стабілізацыйнага крэдыту. Пра гэта паведаміў міністар фінансаў Расеі Аляксей Кудрын.

Ён ўдакладніў, што адзін мільярд перакажуць цяпер, а яшчэ адзін — цягам наступнага году, перадае агенцтва «Прайм-ТАСС».

Больш за тое, на наступны дзень пасъля весткі з Москвы стала вядома, што Нацыянальны банк Беларусі звязнуўся да Міжнароднага валютнага фонду з просьбай выдзеліць рэзэрвавы крэдыт у памеры 2 млрд даляраў ЗША. Гэта можа быць сьведчаннем нарастання проблемаў у фінансавай сферы краіны.

Беларусь абыходзілася без крэдыту МВФ ад сярэдзіны 90-х, нават у скрутныя часы расійскага дэфолту. Варта зазначыць, што ў пачатку 2004 году Беларусь заяўляла аб сваёй адмове праводзіцца далейшыя перамовы з МВФ аб выдзяленні рэзэрвавых крэдытаў. Нездарма некаторыя расійскія эканамісты прагнавалі, што ціперашні эканамічны крызіс акажацца глыбейшым за аввал 1998 году.

«Крэдыт неабходны для папаў-

нення золата валютных рэзэрваў краіны», — растлумачыў для агенцтва БелаПАН начальнік управління інфармацыі Нацбанку Анатоль Драздоў. Паводле яго словаў, «рэакцыя МФВ пакуль няма, таму што адозва была дас-

ланна на гэтым тыдні».

Як паведамлялася раней, рэзэрвавыя актыўы Беларусі у нацыянальным вызначэнні скараціліся за верасень на 11,8% (на 658,9 млн даляраў) і склалі на пачатак кастрычніка 4 млрд

944,2 млн долараў. При падліку паводле методыкі МВФ актыўы за верасень скараціліся трохі менш, на 10% (460 млн.) і склалі 4 млрд. 119,9 млн. даляраў.

Працяг на старонцы 2.

ARCHE: Альтыдэспатычная традыція Беларусі

Напярэдадні свайго 10-годзьдзя часопіс выдаў рэкорды, 1082-старонкавы выпуск

Усе рэкорды часопісаўдавання зноў пабітыя. Вышаў у сьвет 1082-старонкавы нумар ARCHE. Падвойны, — сёмы і восьмы за 2008 год — даводзіць на вокладцы выдаўцы, хоць з гэткім посыпехам маглі напісаць і пачапцёвёраны. Мусіць, Рэдакцыя ARCHE съвяткуе сваё 10-годзьдзе, хочучы, каб наступныя 10 гадоў мы прабавілі з іхнім асобнікам на каленях.

Пра што нумар? Пра ўсходнюю традыцыю Беларусі — «роспубліканскую, мяцежную, альтыдэспатычную, заснаваную на паміненях гордага чалавечага духу», як характарызуе яе ў сваёй прадмове рэдактар ARCHE Валер Булгакаў.

Імперская (расійская, савецкая) і лукашэнкаўская навука адмаяціла той факт, што беларусы разам з літоўцамі, палякамі і іншымі нацыямі Рэчы Паспалітай падзялялі падчас існавання гэтай дзяржавы єўрапейскі палітычны досьвед, у тым ліку разыўты на тагачасныя меркі парлімэнтарызм, грамадзянскую супольнасць, а таксама

прававую культуру. «Камусяці гэты нумар прапануе падарожжа ў амаль казачны сьвет, бясконца адварваны ад цыпрапашнай рэальнасці. Але ў думках я з'яўмі, хто знойдзе ў ім новыя матывы для супраціву, а таксама іспачы для ўсходніх буйніц нашага краю», — заключае рэдактар.

Вось нумару складаюць тры кнігі. Гэта 300-старонкавая (у вялікім фармаце ARCHE) праца доктара гісторыі Андрэя Катлярчука «У ценю Польшчы і Расеі. Вялікае Княства Літоўскае і Швіцкое ў часе ўсходніх крызісу сярэдзіны XIX ст.». Каля яе — 200-старонкавая — Конрада Бабятынскага «Ад Смаленску да Вільні. Вайна Рэчы Паспалітай з Московіяй (1654—1655)» — па сто старонак на кожны год. І на дэсэрт паўзабыты твор беларускай літаратуры — кніга сучасніка і земляка Міцкевіча Ігнація Яцкоўскага «Аповесць з майго часу, альбо Літоўскія прыгоды». Са словаў Міколы Хаўстовіча гэтая кніга «дазволіць больш глыбока пазнаць беларускую рэчаіснасць пачатку XIX ст., зь іншага пункту гледжання ўбачыць герояў «Пана Тадэрвупа».

Вялікімі працамі выпуск не вычэрпваецца. Алець Белы піша пра эвалюцыю самасвядомасці тых народаў, што выраслі з Рэчы Паспалітай. Андрэй Вашкевіч дыскутуе з афіцыйным ідолям Гронскім наконт Кастиусі Каліноўскага: ці ж Кастиусь наш, ці ж польскі? Працягваеца палеміка таксама вакол кнігі «Гісторыя беларускага нацыяналізму» (матэрываў Андэра Ціхамірава і Анатоля Астапенкі). Андрэй Расінскі асэнсоўвае культурны фэномэн «Катыні», кінастужкі Андрэя Вайды, знакавай для калектыўнай памяці палякаў. Вітаўт Гарматын даў дэталёвы артыкул пра бітву пад Воршай.

У нумары друкуюцца таксама вельмі грунтоўная праца польскага гісторыка Рафала Ўнука пра беларускі альтыдэспатычны супраціў пасъля Другой сусветнай вайны. Ён абыходзіцца без міфаў і гіпотэз, але малое карынту сапраўды пышрокое звязы.

ARCHE розыніца ад тоўстых часопісаў старога тыпу таксама наядунасцю соцені ѹлострацый. Каравей, жыве Беларусь!

Лявон К, МВ

РЭАКЦЫІ

Набыць зямлю ў Ерусаліме

Некалькі дзён на сваёй маленькой машынцы праблукала паміж хутаркоў і вёсачак Валожыншчыны Наталья Бабіна.

Я заўсёды з пуз'най іроніяй ставілася да журналістаў, якія пішуць паводле прынцыпу: «што бачу, тое пішу». Зрабіў у кватэры рамонт — напісаў матэрыял пра тое, колькі каштуюць цяпер на рынку будматэрыялы і як трэба ставіць на месца муляраў.

Зъездзіў у Эгілет — напісаў, які там смурод на кракадзілавай фэрме... Але вось пра гэтыя некалькі дзён хочацца расказаць. Не ў Эгіпце.

Але ў пэўным сэнсе ў Эдэме. У Ерусаліме — так мне падалося, калі некалькі дзён на сваёй маленькой машынцы праблукала паміж хутаркоў і вёсачак Валожыншчыны.

На ўзорках і сядроў фантастычных у гэтую пару залатых з барваю лясоў.

Адзіната пустых мокрых дарогаў, яблыкі ўздоўж — яўна скапіўшыся зь перапоўненай падводы. Вятырска на вяршынях гораў. Коні ў далінах. Але на гэта робіць тут гэтыя мясыцны Ерусалімам.

Сюды можна прывозіць Анатоля Васермана — няхай наслухаецца таго «дышлекту», існаванье якога пнецца абергнуць.

У першыню за дойгі час сядзеня ў пасавечанай сталіцы абсалютна нязмушана пачувалася з сваёй беларускай. Дзіўнае пачуцьце. Развіваленасьць. Гаворыш — і нікто не глядзіць на цібе са зьдзіўленнем, няхай прыязным, але зьдзіўленнем. Лякуецца ад раздвойвання.

Бо зямля тут гаворыць па-беларуску. І людзі — асабліва альлагілікі — рэтранслятары гэтай мовы зямлі ды выразнікі нейкай сутнасці, пра якую мы абсалютна нічога ня ведаем, але мусім даведацца.

Дык еду далей. Вясёлая кабетка ў вёсцы Макасічы разьвешвавае памытвы перадзімку вышываныя ручнікі, сакратарка Залеская сельсавету, школьнікі на роварах; паштарка ў Гіравічах; спадар у Душкаве, што вярнуўся зь Менску ў сваю вёску жыць; дзеяностагадовая Ніна Андрэеўна з Бакачоў, што тлумачыць дарогу да свайго хутару з дакладнасцю, якой ад маладых не дачакаеш; супрацоўнік Валожынскага райвыканкаму... Усе гавораць па-беларуску, на мове такой чысыні, якую даўно здрадзіл дыктатары радыё. Нязмушаная, чистая гаворка.

І дагледжана ўсё — ці амаль усё.

Працяг на старонцы 4.

Коля Лукашэнка наведаў вайсковыя вучэньні

Аляксандар Лукашэнка разам з 5-гадовым сынам Мікалаем узяў удзел у вайсковых вучэньнях «Восень-2008».

Мікалай Лукашэнка быў у аднолькавым з бацькам камуфляже, назіраў за вучэньнямі ў ўзброеных акулярах, разам з бацькам прымаў рапарты генэралаў.

Апошнім часам Аляксандар Лукашэнка часта з'яўляецца на публіцы ў супрадзяжэньні малодшага сына. Мінулы раз абодва Лукашэнкі пабывалі на саміце кіраўнікоў СНД у Бішкеку, дзе малодшага прадставілі кіргіскім урадоўцам.

Радыё «Свабода»

ЗП

Як топішся, то і за МВФ...

Працяг са старонкі I.

Кастрычніцкія звесткі стануть вядомыя ў сярэдзіне лістапада — ня факт, дарэчы, што іх паведамляць праўдзіва. Бо пытаньнямі крызісу заняліся сілавыя структуры, якія перадусім маюць на мэце не дапусціць панікі на рынку банкаўскіх паслуг.

2-мільярдны крэдyt Pacei — гэта рэкорднае пазычанье Беларусі. У канцы 2007 году Беларусь атрымала ад Масквы 15-гадовы крэдyt на 1,5 мільярда даляраў пад стаўку LIBOR + 0,75% з пяцігадовай адтэрмінouй кай сплаты асноўнага дадуту. Сёлетні крэдyt пераўзышоў той папярэдні. Умовы яго пакуль не паведамляюцца.

Новае пазычанье давядзе замежны доўг нашай краіны да рэкорднага ўзроўню: мінімум 17 млрд даляраў на канец гэтага году, або 1700 даляраў на кожнага грамадзяніна краіны, з малымі ўлучні, калі ня больш. А гэта рост амаль утрая за два гады! Па стане на 1 студзеня 2007 году сукупная замежная запа-

зычанасць (ураду, банкаў і прадпрыемстваў) складала 6,8 млрд, на 1 студзеня 2008 году — ужо 12,5 млрд даляраў, а на 1 ліпеня 2008 году — 14,1 млрд.

Тым часам фінансавы крызіс у сівеце пераастае ў прымесловы. Гэта, спыніў працу Уладзімірскі трактарны завод. Праз зынжэнэнеры попыту на мэтал згаслі печы ўкраінскіх металургічных заводаў і Магніткі. Сярод апошніх трывожных навінаў — нямецкі партнёр «Беларусбанку» аказаўся на мяжы банкрунта. Як паведамляе нямецкае выданые Sueddeutsche Zeitung, Bayerische Landesbank (BayernLB), які з 2006 году шчыльна крэдытае беларускія банкі, быў вымушаны сышпаць 4 млрд эўра ўкладанняў.

Ціперапіші ўзровень запазычанасці яшчэ не фатальны для гаспадаркі Беларусі, але доля кароткатэрміновых пазыкаў можа выклікаць піўныя клопат. Затое 2-ці 4-мільярдная пазыка стане надзеяйнай падушкай на час сусветнага фінансавага крызісу. А што будзе праз пяць гадоў, пасля нас? Можа і патоп.

Мікола Бугай

Браня крапка, і танкі насы быстры

Лорд Бэл ці ня лорд Бэл, але вось афіцыйная справа здача пра чарговую сустрэчу Аляксандра Лукашэнка з кіраўніком Нацбанку Пятром Пракаповічам: «У Беларусі будзе гарантавана поўнае вяртанье ўсіх укладаў у банках. Такая магчымасць будзе прадугледжана ў Дэкрэце Прэзыдэнта Рэспублікі Беларусь, праект якога даручана ў сціслія тэрміны падрыхтаваць Нацыянальнаму банку. Пётр Пракаповіч адзначыў, што падрыхтаваў гэту дакументу выкліканы таксама і тым фактам, што апошнім часам у сувязі з падзеямі ў суседніх краінах ды нас стала зьяўратаца вельмі шмат замежных грамадзян з просьбай разъмясціць свае ўклады ў банкаўскай сістэме Рэспублікі Беларусь». А.Лукашэнка таксама даручыў тэрмінова ўнесыці на разгляд дакументы, якія дадуць магчымасць Беларусі ўзвысіць ў лік 30 краін-лідэрак у сівеце па стварэнні спрыяльных умоваў крэдытаўання.

Абрывайце яблыкі

Па меры перасоўвання атмасфернага фронту на ўсход дажджы ў чацвер пройдзуть у многіх раёнах Беларусі. Удзень пахаладае — ад 6 да 12 градусаў цяпла.

У пятніцу, 24 кастрычніка, кароткачасовыя дажджы чакаюцца толькі на ўсходзе краіны. У начны час тэмпература паветра складзе 1—7 градусаў цяпла, у асобных раёнах чакаюцца замарозкі да нуля — мінус 3 градусаў. Удзень тэмпература паветра застанецца ў ранейшых межах — 6—12 градусаў.

Андрэй Лінкевіч

Літвіна: Лібералізацыі ў сферы СМІ ня бачна

Старшыня Беларускай асацыяцыі журналістаў пералічвае, што мусіць быць выканана ў сферы СМІ для аднаўлення законнасці.

«Пасля таго, як агульнымі намаганнямі атрымала з'яўляць праблему палітычных, я лічу, што галоўной умовай падтрымкі наладжвання стасункаў Захаду з Беларуссю павінна стаць пытаньне свабоды слова.

На жаль, на сёняня мы не назіраем ніякіх станоўчых зменаў у сферы СМІ. Палітыка ўлады ў дачыненні да незалежных выданняў застаецца варожай, жорсткай і вельмі паслядоўнай.

Праблема, якая пераходзіць з года ў год — забарона на распаюсюд незалежных СМІ. Наша галоўная задача на сёняня — нейкім чынам праціць гэту забарону і з боку «Белпошты», і з боку «Белсаюздруку». Тры газеты вымушаны друкавацца за мяжой. Гэта сітуацыя не патрабуе ад уладаў зменаў у заканадаўстве, праста трэба элемэнтарна выконваць тое, што маем сёняня.

Вось жа, першае — роўныя эканамічныя ўмовы для СМІ з рознай формай уласнасці (распаюсюд, друк у краіне). Другое — доступ да інфармацыі. Трэцяе — прывядзенне ў адпаведнасці з міжнароднымі нормамі беларускага заканадаўства (перагляд нормы закона аб экстремізме, адмена ці мараторый на пяць самых адыёзных артыкулаў Крымінальнага кодэксу).

ЗП

СТИХІІ

Чаго ня ведае Анатоль Васэрман

Славуты расейскі эрудыт Анатоль Васэрман, удзельнік інтэлектуальных шоў «Што? Дзе? Калі?» і «Свая гульня» дазволіў сабе не-паважныя выказванні на адрас беларускай і украінскай мовы.

«Выбачайце, што карыстаюся не беларускім дыялектам расейскай мовы (я з'ім занадта дрэнна знаёмы) і не украінскім дыялектам (яго часта выкарыстоўваюць як палітычную адмычку)», — так Васэрман (у выглядзе блогера awas1952) адказвае беларускай дзяўчыні Ташыне Елавой (блогер zmagarka) у сваім інтэрнэт-дзённіку. Пачалася спрэчка з розыні поглядаў на сутнасць флэшмоўбаў.

Съледам знаток расказвае, адкуль ёсьць пайшлі беларускі і украінскі «дыялекты»: «У другой палове XIX стагодзіння групы філёлягіў і літаратаў (частково апантаных уласнымі амбіцыямі, частковы фінансаваных Аўстрый) сталі збіраць і параўноўваць мясцовыя гаворкі па рэгіёнах Русі, якія калісьці ўваходзілі ў склад Жэчы Паспалітэй».

Гэта «кароткая гісторыя мовы» вызвала шквал эмоцый у беларускім сэкторы інтэрнэту. «А ѿчэ, — кіпіц блогер lesnoi_slon, — гэтыя групы філёлягіў пісалі летапісі і выдрапвалі берасцяныя граматы, якія пасля закопвалі і выдавалі за старажытныя».

ЯС

СЪЦІСЛА

Эўра абаваліўся да мінімуму за апошнія два гады

Курс эўра да даляра ўпаў да ўзроўню 1,28 даляра за эўра. Гэта найніжэйшы ўзровень ад лістапада 2006 году. Эўра таксама абаваліўся ў дачыненні да японскай ёны. Нацбанк Беларусі ўстанавіў афіцыйны курс рубля да эўра на 23 кастрычніка — 2 718 рублёў 50 капеек. Такім чынам, за дзень эўра патаныўся адразу на 80 рублёў. Курс даляра застаўся ранейшы — 2 114 рублёў.

Мілінкевіч: Апошні шанец, каб працэс пераменаў пайшоў мірным шляхам.

«Калі Лукашэнка хоча атрымаць ад Эўропы эканамічныя прэфэрэнцыі, то ён павінен пайсьці на саступкі, напрыклад, у пытаньні доступу да незалежных СМІ альбо большай свабоды дзеянасці грамадзкіх аб'яднанняў і палітычных партыяў», — заявіў Аляксандар Мілінкевіч у інтэрв'ю польскай «Газэце выбарчай». — Я ведаю, што ўлада гэтага байца, але палітыка патрабуе кампромісаў. Гэта апошні шанец, каб Беларусь прайшла працэс пераменаў мірным шляхам».

Казіміру Свяентку — 94 гады

Кардыналу, Апостальскому адміністратару Пінскай дыяцэзіі Казіміру Свяентку 21 кастрычніка споўнілася 94 гады.

МБ

Ці адновяць Шылу ў школе?

31 кастрычніка ў Салігорскім раённым судзе будзе разглядацца справа аб выключэнні маладафронтавіца Івана Шылы са школы.

Алесь Міхалок

люстра дзён

Беларусь хоча збудаваць уласны нафтапорт у Рызе

ТАА СП Baltic Oil Terminal, якое ўваходзіць у структуру холдынгавай кампаніі DINAZ, і канцэрн «Белнафтахім» плянуюць пабудаваць нафтапортны тэрмінал на тэрыторыі Рыскага свабоднага порту. Пра гэта заявіў прэзыдэнт холдынгавай кампаніі DINAZ Мікалай Ермалаеў.

Паводле яго словаў, ціпер праект знаходзіцца на разглядзе Міністэрства ажыццяў і экспертызу праекту і, спадзяюся, да

канца году прыме рашэнне», — сказаў прэзыдэнт кампаніі.

Мікалай Ермалаеў адзначыў, што ў лістападзе мае быць замоўлены праект аховы навакольнага асяроддзя. Калі ён будзе гатовы і абаронены, можна будзе пачынаць будаўніцтва тэрміналу. Яно мае пачынацца пры канцы 2009 году і завершыцца ў 2011 годзе. Копіт праекту складзе каля 170 млн эўра.

Пры гэтым долі кампаніі ТАА СП

Baltic Oil Terminal і канцэрну ён не агучыў, але запэўніў, што гэта будзе сумеснае прадпрыемства на парытэтных пачатках.

Тэрмінал разылічаны на перавалку 10 млн тонаў нафты і нафтапрадуктаў у год. Ён разьмесціцца на пляцоўцы 27 га і будзе складацца з двух прычалаў, агульны аўтаматизацыйны парк — каля 370 тыс. куб. м. Прадугледжана прымаць і загружаніе/разгружаніе танкеры з дэвэй-

там да 80 тыс. т.

Варты адзначыць, што 10 мільёнаў тонаў — гэта палова цяперашняга агульнага спажывання нафты Беларусью і больш чым агульнае ўнутранае запатрабаванне беларускай гаспадаркі ў нафце на сёньня. Можна прадказаць, што такі аўтаматизацыйны парк будзе цалкам пакрываць ўнутранае запатрабаванне беларускай эканомікі з улікам яе росту да 2011 году. Заўажна, што тэрмінал мае паўстаць ад-

начасова з пабудовай Рассей нафтаправоду БТС-2 у абыход Беларусі.

На выключана, што калі Расея ня здолеет рэалізаваць такую амбітную інвестыцыю, то і праект тэрміналу ў Рызе можа легчы пад сукно.

Нагадаем, што блізка ад месца магчымага нафтапортуту праходзіць нафтаправод Полацак—Вэнтспілс, які можа выкарыстоўваць і ў рэверсным рэжыме.

Мікола Бугай; інф. БЕЛТА

Зноў палохаюць канстытуцыйным актам

Сыпікер палаты прадстаўнікоў Вадзім Папоў у пятніцу паведаміў, што скончаная праца над праектам канстытуцыйнага акту саюзнай дзяржавы. «Праект передадзены ў найвышэйшы дзяржававет саюзнай дзяржавы», — сказаў ён.

Вадзім Папоў ня выключае магчымасць, што праект канстытуцыйнага акту можа быць разгледжаны на найбліжэйшым пасяджэнні найвышэйшага дзяржававету (3 лістапада).

Сыпікер нагадаў, што раней былі расправаваны некалькі праектаў канстытуцыйнага акту, у якіх змяшчаліся самыя радыкальныя прапановы. У адпаведнасці з некаторымі з іх прапаноўвалася стварэнне канфэрэратыўнай дзяржавы, увядзенне пасады прэзыдэнта саюзнай дзяржавы. «У расправа-

ваным намі праекце ўсе гэтыя пытанні вырашаюцца ў адпаведнасці з дагаворам аб саюзнай дзяржаве», — падкрэсліў Вадзім Папоў.

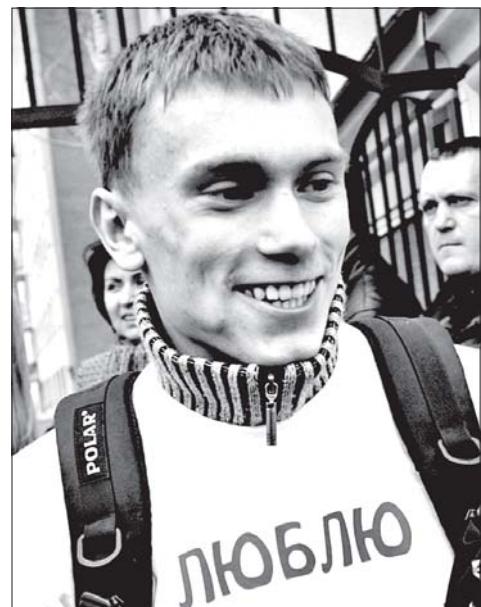
Дэпутат савету рэспублікі Мікалай Чаргінец кака, што непраписанымі засталіся пункты, хто будзе кіраваць саюзнай дзяржавай. «Гэтае пытанні засталося адкрытым. Як і банкаўская справа, і пытанніе адзінай валіты», — сказаў генэрал у інтэрвю Эўрапады.

Чаргінец перакананы, што гаварыць пра хуткае прынесьце гэтага дакументу не выпадае. «Дакумент у Москве застаўся, у працоўнай групе. І яны яго не даюць пакуль. Бо што зь ім знаёміць, калі гэта можа быць 20-ы варыант. Ён выкліча непатрэбныя размовы на тэму, якая яшчэ не сасыпела. Калі канстытуцыйны акт будзе ўхвалены на вышэйшым дзяржававете, будзе праведзены ў абедвух краінах рэфэрэндум у гэтым пытанні».

Варты адзначыць, што гаворка пра канстытуцыйны акт пачынаецца штогод напярэдні перамоваў Беларусі і Расеі наконт паставак газу.

ЗП

Маладафронтавец Дубскі папрасіў прытулку ва Украіне

наў рублёў. Арцём нават пратрымалі троє сутак у съедчым ізалятары. Аднак далей гэтае справа разыўціца не атрымала.

Новае абвінавачванье супраць Дубскага грунтуецца на трох парушэннях, якія нібыта звязаны з хлопец. Першое — міліцыянты, якія ажыццяўляюць нагляд, прыйшли дадому да Дубскага, абвінаваці яго ў tym, што ён п'яны, завезлы на мэдычную экспертызу. Аналіз крэви паказаў, што хлопец цвяроўся, аднак пратакол быў складзены. Другое — сястра Дубскага прымусіла міліцыянтаў зняць абудак, перад tym як заходзіць у кватэрку. Складзены пратакол, паводле якога хлопец не пускаў людзей у форму да сябе. Трэцяе — пратакол за адмову правесыці праверку зашечніка. Сам Дубскі кака, што ніводнае з записаных яму парушэнняў на справе ня мела месца.

6 кастрычніка, калі хлопец зъявіўся ў міліцыі для штотыднёвага адзначэння, яму паведамілі, што супраць яго заведзеная крымінальная справа. «Далі азнаёміцца зь найкім дакумэнтамі, каб я падпісаў, што згодны. Паведамілі, што суд адбудзеца праз два—три тыдні. У той самы дзень сабраў рэчы, і накіраваўся ў Гомель. Ад 7 кастрычніка я знаходжуся ў Кіеве», — кажа А. Дубскі.

Хлопец гаворыць, што першыя дні жыў у пастара Яраслава Лукасіка, які лягася быў дзяртаваны за Беларусь. Цяпер здымае жыльё за 25 кіляметраў ад украінскай стаўцы, пшукае працу. Ён ужо падаў дакумэнты на атрыманне палітычнага прытулку.

«Вяртаны ў Беларусь для мяне будзе магчымое толькі пры зъмене ўлады. Тут таксама хапае працы. Цяпер вось буду рыхтаваць зъезд «Маладога фронту», — гаворыць Арцём.

Дубскі на першы фігурант «Прайгру чатырнаццаці», які зъехаў з краіны. Таціна Гішкевич зъехала ў Польшчу па праграме Каліноўскага, ціпер дзяўчына навучаецца ва Ўроцлаве. Аляксей Бондар зъехаў у Расею.

Зыміцер Панкавец

Сімкі шэрых тэлефонаў перастануць працаваць

У канцы гэтага году можа набыцца моц новы закон, паводле якога сімкі ў «шэрых» тэлефонах праста ня будуть працаваць. Калі вы набудзеце мабільны за мяжой і захочаце, каб ён працаўваў у Беларусі, то за гэта давядзенцца заплаціць.

З прынесьцем закону асабісты нумар (IMEI) кожнага новага тэлефону, які трапляе на тэрыторыю Беларусі, будзе заносіцца ў агульнае спісіе дзяржававета. Базай у сявея чаргу будуть валодаць мабільныя апаратары. І тэлефоны з незарэгістраванымі IMEI-нумарамі праста ня будуть аблігаваць.

Новаўядзенне, быццам бы, ня будзе тэчыцца тых тэлефонаў, якімі ўжо сёньня карыстаюцца беларусы. Аднак калі пасля набыцця моц закону вы самі набылі тэлефон за мяжой і прывезлі яго ў Беларусь, за регістрацыю IMEI-нумару давядзенцца заплаціць. Закон разылічаны перш за ўсё на скарачэнне колькасці «шэрых» тэлефонаў — незаконна правезеных праз мытні.

Што будзе з замежнікамі, якія прысяжджаюць у Беларусь з сваімі тэлефонамі і роўнінам, пакуль невядома.

«Эўрапейскія радыё для Беларусі»

СЪЦІСЛА

Ярмошина адмаўляеца даваць лічбы

У сваім адказе актыўісту «Руху «За Свабоду» Карэну Акопаву старшыня ЦВК Лідзія Ярмошина тлумачыць адмову даваць звесткі пра колькасць тых, што галасавалі датэрмінова: маўляў, просьба актыўіста не грунтуетца на нормах Выбарчага кодэкса.

Акопаў прасіў таксама паведаміць пра колькасць тых, што галасавалі ў дадатковыя сілі, а таксама азнаёміць яго з копіяй

пратаколу акруговай камісіі і вынікамі галасавання па кожным з 30 участкам Сухараўскай выбарчай акругі. На ўсе просьбы атрымана адмова, паведаміле сайт Milinkevich.org.

Эўрасаюз мае абвесціць аб зынжэніні цэнай на візы

Эўрапейскі саюз найбліжэйшым часам аб'явіць аб рашэнні пачаць перамовы наконт заключэння пагаднення аб спрашчэнні візавага рэжыму і зынжэніні

кошту шэнгенскіх віз для грамадзян Беларусі. Аб гэтым паведаміў прадстаўнік МЗС Нямеччыны на сустэрэчы зь беларускім журнлістамі 16 кастрычніка ў Бэрліне.

Будзе зъезд «Белай Русі»

Першы зъезд грамадзкага аб'яднання «Белая Русь» адбудзеца 25 кастрычніка ў Палацы Рэспублікі, паведаміў дэпутат палаты прадстаўнікі Аляксандар Шацько. У мерапрыемстве возьмуць удзел 400

дэлегатаў з усіх абласцяў і гораду Менску.

Беларусь пераходзіць на зімовы час

У ноч на найбліжэйшую нядзелью — 26 кастрычніка — а 3-й раніцы стрэлкі гадзінніка будуть пераведзены на 1 гадзіну назад.

У ЗША бязь візы

Прэзыдэнт ЗША Джордж Буш абвясціць, што пашыраеца съпіс краін, грамадзяне якіх могуць наведваць ЗША бязь візы. У гэты

съпіс увайшлі Латвія, Літва, Эстонія, Чэхія, Славаччына й Паўднёвая Карэя.

Памёр журналіст Урмас От

Вядомы эстонскі тэлежурналіст Урмас От памёр пасля цяжкай хваробы ў кініцы Тартускага ўніверсітэту ў 53 гады. У пачатку 2008 году От павінен быў легчы на аперацыю па трансплантациі шпіку. Ня выключана, што прычынай съмерці могла стаць анкалётгія. От праславіўся на тэрыторыі бывалага СССР цыклам перадач

«Тэлевізійнае знаёмства», дзе ён гутарыў з славутасцямі. Апошнім часам ён працаў на «Радыё-4», дзе ў нядзельным эфіры ішла ягоная перадача «ў рамках прыстойнасці».

«Дынама» дъзьме, аж вецер ходзіць

У чэмпіянаце Кантынэнтальнай хакейнай лігі менскія «Дынама» паярпела дзяўчынае паражэнне запар. 20 кастрычніка ў Омску каманда Васіля Сыпрыданава прайграла мясцовому «Авангарду» з лікам 3:5.

ЗП; БелаПАН

Гамбіт на дзьвюх дошках

У панядзелак Аляксандар Лукашэнка стрымана паходліў Брусэль, што прыпыніў санкцыі. І тут жа зноў назваў беларусаў адным народам з расейцамі. Піша Аляксандар Класкоўскі.

У панядзелак Аляксандар Лукашэнка стрымана паходліў Брусэль, што прыпыніў санкцыі. Цяпер, маўляў, бар'еры зьнятая. Паабязаў «вялікія крокі» ў Эўропу. Але тут жа зноў назваў беларусаў адным народам з расейцамі. І адзначыў, што ад Москвы залежыць постсавецкая інтэграцыя.

Стала ўжо агульным месцам казаць, што Лукашэнка манёўруе між Москвой і Захадам, але гэта менавіта так. Тысячу разоў здавалася, што абсягу для манёўру не засталося. Але кожны раз яму

шэнціла праскочыць. Ацэнім пагрозы з усходу. Найвышэйшая рада «саюзнае дзяржавы» з лістапада можа разгледзець праект канстытуцыйнага акту. На tym жа пасяджэнні Расея хацела б падпісаць дамову пра адзіную СПА. Выкручываючы руکі з прызнаннем міжежных грузінскіх правінций. Палохаюць дарагім газам і жорсткім ўмовамі крэдыту. Точаць зубы на беларускія актывы.

А цяпер дыспазыцыя з боку Брусэлю. Неўзабаве прыляціць місія ад Саланы, каб маляваць «дарожную карту». Эўрасаюзаўскім дзеячам, закіданым камяніямі з лягеру беларускай апазыцыі, трэба неік захаваць твар і давесці, што яны не цынічны філістэры, якім прадаць высокі ідэалы за кавалак прыватызацыінага пірага — як раз плюнунь. Карацей, калі за паўгоду Менск ня зробіць крокуў у кірунку

дэмакратызацыі, санкцыі аўтаматам адновяцца. Але: канстытуцыйным актам найхутчэй што проста даюць адчэпнага Москве, каб надта не крыўдавала за каўкаскія справы. Сылікер Папоў кажа, што дапрацаваны нарэшце праект грунтуеца на вялікай дамове 1999 году. А ў ёй — поўны парытэт. Менавіта да гэтай дамовы заўжды апэлюе Лукашэнка, калі Крэмль спрабуе ўзяць за горла. Што да прызнання Пайднёвай Асэтыі ды Абхазіі, дык той самы Папоў чакана выказваеца ў гумава-бюрократычным духу: пытаньне будзе разглядацца «плянамерна ды ўзважана».

Імавернае прызнаньне Цхінвалу ды Сухуму (менавіта так, на перайначаны манэр) плюс дамова пра адзіную СПА і замова на будаўніцтва АЭС — тавары, на якія Менск ціпер набівае цану. Сюжэт торгу будзе залежаць ад таго, на якіх умовах Москва пагодзіцца даць газ і крэдыт. Дарэчы, цана газу

пры канцы году і паводле эўрапейскай формулы можа аказацца не завоблачнай, бо цяпер патаённала нафта, да якой прывязаныя разылкі.

Дадамо, што разлагі Лукашэнкі ля «Ямы» пра тое, што «дynamika інтэграцыйных працэсаў на абсягу СНД залежыць ад пазыцыі Расеі», — мякка кажучы, неадназначныя. «Пакуль Расея ня будзе пазыцыянаваць сябе як сапраўдны цэнтар, да тae пары ніякай рэальнай інтэграцыі не атрымаеца». Падтэкст прости: хочаце ляльнасьці — прапложчайце.

Як бачым, на ўсходнім кірунку ў Менску ёсьць варыянты. На заходнім — таксама. Наўрад ші, заваяваўшы там пляцдарм, беларускае кіраўніцтва наважылася тупа здаць яго цераз паўгоду. Іншая реч, што і тут пачненца вязкі торг. Імітаваць збліжэнне і атрымліваць бонусы за імітацыю Менск выдатна навучыўся на мадлі «славянскай інтэграцыі». Канечнe, эўрапейцы запатрабуюць хоць якой канкрэтныкі. Ну што ж, калі

ласка, атрымайце мараторый на съмяротнае пакаранье! Дарэчы, вераснёўскае альтаныне НСЭПД засвідчыла, што беларуская грамадзкая думка спаквала набліжаеца ў гэтым пытаньні да эўрапейскай. Праціўнікі і прыхільнікі съмяротнае кары ў нас ужо амаль што пароўн: 44,2% супраць 47,8%. Нагадаю, на рэфэрэндуме-96 супраць скасаванья выкасаліся болей за 80%.

Галоўны ж для вярхоў чыннік: такі крок анік не пахісне палітычнай систэмы, а вось зацыклены на гуманізме Стары Свет кране. Фактычна можа стаць пропускам у Раду Эўропы (тым болей што фігуранты прагучалага ў съенах ПАРЭ дакладу Пургурыдзеса спаквала прыбіраюцца з вачэй).

А ўдасканаленне Выбарчага кодэксу могуць па-майстэрку ператварыць у аналаг распрацоўкі канстытуцыйнага акту. Маўляў, хутка толькі коткі плодзяцца...

Вось такі сэнс адначаснай гульні на дзьвюх дошках. А зышмэта гульні — захаваць уладу.

Маскоўскі палітоляг: Фінансаванье саюзьнікаў — стратэгічная задача

Галоўны рэдактар часопісу «Россия в глобальной политике» Фёдар Лук'янаў мяркуе, што расейскому кіраўніцтву варта задумацца пра больш гнуткія мэтады барацьбы за сферы ўплыву. «Даўно вядома, што расейская палітыцыя крытычна браўку «мяккай сілы», то бок эфектуўных сродкаў распаўсюдзу свайго ўплыву акрамя палітычна-эканамічнага ціску. Прадэмантраваўшы здольнасць прымяняць «жорсткую сілу» ў ходзе вайны з Грузіяй, Москва ў той жа час сутыкнулася зь межамі сваіх магчымасцяў у тым, што датычыць атрымання ёй палітычнай падтрымкі» — піша палітоляг у газэце «Коммерсанть». Ён звязаўся ўвагу на змены ў палітыцы Захаду ў адносінах да аўтарытарных рэжыміў і перасыцерагае, што такі новы падыход можа аслабіць сымпатіі да Москвы з боку кіраўнікоў краінаў СНД, здабытыя дзякуючы падтрымкы ўладных рэжыміў у часе выбараў.

Прызнаньне Расеі Абхазіі і Асэтыі толькі ўскладніла сітуацыю, зазначае палітоляг.

Палітоляг упэўнены, што наўпроставае фінансаванье саюзьнікаў — гэта стратэгічная задача Москвы, не зважаючы на фінансавы кризіс.

Лук'янаў лічыць заснаванье Фэдэральнага агенцтва па справах СНД «кракам у правільнім кірунку», адно засыцерагае Москву ад частых згадак пра зоны ўплыву, каб расейскую «мяккую сілу» не ўспрымалі як падтрымкую.

Працяг са старонкі 2.

Але народу нямнога, нямнога засталося. Звесткі з дошкі інфармацыі ў адным з сельскіх саветаў: усяго пражывае 919 чалавек, за мінулы год шлюбоў — 5, нарадзілася чалавек — 7, памерла — 39... У палове вёск засталося жыць ад 1 да 5 чалавек....

Тут сёньня аўкцыён. Сельскі савет прадае трэці дзялкі зямлі. Такое цяпер практикуеца часта, і адпаведныя аб'явы змешчаюць у газетах ды на сайтах райвыканкамамаў. Уздельнічае дзесяць чалавек. Справую шчасціца і я. Прыглядаюць і прыслухаўваюць: большасць — дзяўчаткі ў куртках і з хвосцікамі, якіх накіравалі сталічныя агенцтвы нерухомасці, пажылы мужчына з Ракава, пару менчукоў, такія мовіць, прыватнікаў, нейкі гаваркі Ігнат, нейкі маўклівы маладзён пад гальштукам... Ігнат усімі сваімі паводзінамі дэмантруе крутасць: голасна паходзяцца, што скупіў у гэтым сельсавете ўжо 159 сотак, звязаўся да ўсіх на ты, трубіць пра тое, як у яго ўсё ўсюды схоплены... Нам раздаюць тэнісныя ракеткі, на кожнай зь якіх нумар уздельніка. Пачынаеца аўкцыён.

Пачатковая цана — 4 мільёны 500 за 25 сотак дзялкі калі лесу — хутка павялічваеца ў 2—3—4 разы. Я — як і іншы ўздельнікі-прыватнікі — апускаю сваю ракетку: куды мне! Канкурэнцыя разгарается паміж дзяўчаткамі-агенткамі і Ігнатам. У першых двух лотах перамагае Ігнат. На апошні лот паднімае сваю ракетку і той маладзён пад гальштукам. Паступова адсіваюцца ракавец, менчукі, агенткі... Трымаюцца Ігнат і «гальштучны». Хлопец у белай кашулі заўважна бляднене.

Старшыня сельсавету аж зъяе ад шчасціца — мала ня скача на сваім крэсле: яшчэ б, зноў цана ўзрасла ў 4 разы! «Парень, где ты работася?» — нарэшце не вытрымлівае Ігнат і апускае ракетку. Аўкцыён скончыўся.

Зъдзіўлены, але бяскомплексны Ігнат

Набыць зямлю ў Ерусаліме

адразу ж падыходзіць да маладога чалавека, які набыў апошні ўчастак. Акказаеца, ён, Ігнат, яшчэ не купіўши, ужо знайшоў пакупніка з Расеі на гэты кавалак, і збіраўся яго перапрадаць. Але па такім цане яму гэта ўжо нявыгадна... «Слышишь, парень, а если даст дороже на пять штук, продашь?» — «Не, мы будзем будавацца», — адказвае той. — «Ты, парень, наверное, из БНФ?» — здагадваеца Ігнат. — Вечёрка там, да?» — «Не, не з БНФ. Ни ўсе яшчэ, хто беларусы, у БНФ», — адказвае хлопец, пасымхнуўшыся. Ігнату гэта зразумела, ён ківае галавой і адразу ж прапаноўвае суразмоўцу ў арэнду «трошку» — супэрвялікі пагрузчык, без якога будоўлі не бываць...

У канторы, дзе я пішу заяву на вяртанье аўкцыённага закладу, герой дня падпісае паперы.

— Вы, мусіць, з гэтай вёскі, — звязаўся я да яго.

— Дзед адсюль, — адказвае ён.

За вічэрай расказваю сямейнікам пра аўкцыён, пра будучага магната Ігната і сціплага ягонага беларускамоўнага канкурэнта.

— I вось што, дзесяці, я вам скажу. На наступны аўкцыён выстаўляеца лужок, дзе летам мы бачылі плянтачку шпажніка. (А шпажнік, дарагі чытачы, гэта, калі хто ня ведае, такая прыгажэйная кветка, вельмі падобная на глядышлюс у мініятуры, прычым колер яе цяжка нават апісаць — як быцца бесклапотнае

полымія. Сустракаеца яна цяпер вельмі начаста.)

— Хачу лужок са шпажнікам! — заяўляе старэйшая.

— Будавацца там нязручна зусім, таму, магчыма, цана і ня будзе высокай... Але ж бяда як раз у тым, што за 3 гады трэба пабудавацца, а то адбяруць зямлю назад — такія ў нас законы.

— А навошта будавацца? — не разумее дачка. — Не хачу будавацца. Хачу мець чысты лужок са шпажнікам, і жыць там у палатцы летам.

— Няможна.

Зямлю можна набываць толькі для будоўлі. Такія ў нас законы.

Сярэдняя (9 гадоў), адкусіўшы галубец, з поўным ротам заяўляе:

— А ты, мама, купі той лужок, трэх гады нічога не рабі, а потым падорыши яго тату, а тата яшчэ праз трэх гады — мне, а потым, можа, і закон адменяць.

Дзіця індыга!

І мы вырашаем паспрабаваць набыць лужок.

Я ня гуру, і таму ня ведаю адказаў на пытаньні як жыць, як любіць, як гуртавацца. Шчыра кажучы, я ніколі і не задаю сабе падобных пытаньняў.

Але цвёрда ведаю, што варта набываць зямлю ў нашым Ерусаліме.

Успамінаеца сад Марыі Вайцяшонак у Іслачы і яе руки.

І сярэднявечны падворак Валі Лойкі ў Вісіннянцы і яе руки.

І мае бацькі.

І зарослыя неустаймавальнымі баршчавіком рэчышчы.

І вежкі вэлкам-эмтээс уздоўж далалягіду.

І стаіць перад вачыма маленькая постаць хлопчыка-хутараніна на гразкай дарозе паміж вёскамі Караблі і Пугачы, з заплечнікам, на тле восенськага неба.

Наталка Бабіна

Найважнейшы палітычны вынік у гісторыі нацыі

Да 20-годзьдзя БНФ і
Дзядоў-88. Піша Сяргей
Навумчык.

Сёняшні шмат хто з удзельнікаў пасяджэння па ўтварэнні Мартыралёту Беларусі ў Чырвоным касьцёле ў Менску 19 кастрычніка 1988 году імкнецца прыгадаць, хто ж першым вымавіў слова пра неабходнасць стварэння Народнага Фронту. Сяргей Дубавец нават напісаў, што менавіта тыя слова былі самымі важнымі ў гісторыі Фронту, і тут жа падкрэсліў, што, вось жа, зусім не Пазыняк прамовіў іх упершыню.

Асабіста я не памятаю, хто сказаў пра Народны Фронт першым, але ў Чырвоны касьцёл у той вечар мы ішлі разам якраз з Сяргеем Дубавецом і Анатолем Сідарэвічам, — і па дарозе размаўлялі пра Народны Фронт. І першое, што я пачуў ад Уладзімера Арлова, як толькі ўвайшоў у будынак, было: «Ну ты ведаеш, што будзе ствараць Народны Фронт?»

Так што і дзяя, як кажуць, лунала ў паветры, і папросту не магла ні быць выказана.

А вось яе практычная рэалізацыя залежала ад того, хто будзе абрани старшынём Мартыралёту, бо ў той вечар менавіта гэтаму чалавеку даўводзілася альбо завяршыць пасяджэнне (паколькі абвешчаная ў запрашэннях мэта была дасягнутая, Мартыралёг быў створаны), альбо — прапагандаваць. Васіль Быкаў прапанаваў на пасаду старшыні Мартыралёту Пазыняка, а затым, раптуча, ўзяўшы з рук функцыянера ЦК КПБ мікрофон, настаяў на галасаванні па кандыдатуры Пазыняка. І далей пасяджэнне вёў ужо Пазыняк, зачытаўшы загадзя падрыхтаваны ім сціс члену Аргкамітэту БНФ з 23-х асобаў, пры гэтым 12 асобаў былі прапанаваны з залі (але да таго моманту праці Дубянецкага Пазыняка пасыпэў некаторых панярэздзіц, каб прапаноўвалі «сваіх» — гэта значыць, тых, хто стаіць на нацыянальных пазыцыях).

Такім чынам, Аргкамітэт БНФ быў утвораны і пачаў працу.

Для гісторыі беларускай нацыі стварэнне Беларускага Народнага Фронту было лёсавызначальным, бо менавіта БНФ як палітычная арганізацыя абвясціў ідэю сувэрэнітetu Беларусі і ў выніку дамогся Незалежнасці. У палітыцы стварэнне краіны, практычная рэалізацыя ідэі дзяржаўнасці — найлепшы вынік, вышый за які проста нічога ня можа быць.

Таму бяспрэчна, што галоўная палітычна мэта БНФ была пасыпхова рэалізаваная, як гэта не падасці парадаксальнікам аматарами параважаць пра «палітычныя паразы» Фронту на выбарах. Быў рэалізаваны і іншы дэкларацыі Фронту — дэкамунізацыя грамадзтва, праўда пра Чарнобыль.

Іншыя ж праграмныя палажэнні БНФ — стварэнне дэмакратычнага ладу, рынковай эканомікі ў інтэрсах народа, нарэшце, адраджэнне нацыянальнай культуры і мовы — ажыццяўліліся часткова. Але перш

Пасяджэнне 19 кастрычніка 1988 году ў тагачасным Доме кіно (Чырвоным касьцёле). Васіль Быкаў рашуча забраў мікрофон у супрацоўніка ЦК КПБ Расціслава Бузука, які спрабаваў павесці сход па-свойму, і вылучыў Пазыняка на пасаду старшыні. Між імі — вядоўца сходу, пісьменнік Міхаіл Дубянецкі.

чым адказаць на пытаньне, чаму так сталася, варта спыніцца на той са-май галоўной палітычнай мэце і разбурыць міф пра «перадвызнача-насць» падзеяў.

У пэўных колах стала пагулянай думка, паводле якой падзеі ў Беларусі 1990—1991 гадоў (найперш, аднаўленне Незалежнасці) былі, з большага, прайавай агульной дэмакратычнай тэндэнцыі ва Ўсходняй Эўропе і ў СССР («хвала неслы»), і БНФ на чале з Пазыняком толькі ўдала скарыстаў шанец.

Па-першое, прапрасы ва Ўсходняй Эўропе і прапрасы ў СССР мелі толькі вонкавае падабенства. Чэхія ці Польшча на дваццаць, ці нават на трыццаць, гадоў меней знаходзіліся пад камуністычным панаваньнем, і ў канцы 1980-х там у поўнай, съпелай сіле былі актыўныя, якія яшчэ памяталі некамуністычны часы.

Нельга паўночнаўцаць нацыянальны камуністычны рэжым, скажам, у той жа Чэхіі ці ў Польшчы з каліяньильным расейска-камуністычным рэжымам у СССР, які на тое што культуру, нават мову нацыянальную (гэта значыць, на рускую) душыў. Грамадзтва гэтых краін мела значна больш цесныя стасункі з Захадам і непараўнальная большы досьвед камунікацыі з заходнімі дэмакратыямі, нават пры наяўнасці «жалезнай заслоні». Таму камунізм у большасці краін Усходняга блёку абрываўся імгненіем і незваротна, а рэформы пайшли адносна хутка.

Па-другое, калі ў краінах Усходняй Эўропы, якія мелі сувэрэнітэт, вырашалася праблема дэмакратызацыі, то перад рэспублікамі былага СССР была мэта непараўнальная больш цяжкая — сувэрэнізацыя. Патрабавалася разбурыць адну з са-

мых магутных і антыгуманічных імпэрыяў у гісторыі чалавецтва, якія (і гэта было неаднаразова пра-дэмантравана) не спыняліся ў выбараў сродкаў для захаванья свайго існаванья.

Адсюль вынікае трэцяе: шмат што ў рэалізацыі ідэі распаду савецкай імпэрыі залежала ад того, хто пачне і — як пачне. Бяспрэчна, што крывавы, гвалтоўны пачатак паставі бы крыж на памкненнях павяловленых народоў (як, між іншага, адбывалася з ідэй дэмакратызацыі існаванья ў той жа Ўсходняй Эўропе: Москва пірэйдзіла на распад імпэрыі, калі ў т.зв. «нацыянальныя ўскраіны» гэтага рашуча не запатрабавалі (свою імпэрскую мэнтальнасць) Москва выразна прадэмантравала адразу, ледзь толькі ачуяла).

Ну і яшчэ колькі словаў пра «хвалю», якія «усях неслы». Нідаўна па постсавецкіх краінах прайшла хвала так званых «каранжавых рэвалюцый», арганізатары якіх, між іншага, мелі непараўнальная лепшыя палітычныя і фінансавыя магчымасці, чым у свой час заснавальнікі БНФ (да слова — за ўсе гады сваёй дзеянасці Апазыцыя БНФ не атрымала ні цэнтра грантаў). Але вось жа — у Беларусі пераменаў не адбылося, «хвала» не дапамагла...

Пра падзеі 27 ліпеня 1990 году, калі была пранятая Дэкларацыя аб дзяржаўным сувэрэнітэце, і 25 жніўня 1991 году, калі Дэкларацыі быў нададзены статус канстытуцыйнай сілы, пра тактычныя крокі Пазыняка і дэпутатаў БНФ сказана шмат. Адзначаю толькі, што калі б у жніўні 1991-га спыніліся на дзень — Незалежнасці магло б і ня быць.

Але нікі палітычны талент лідараў, нікія стратэгічныя задумы ці тактычныя хады ня мелі б плюну, калі б не падтрымка тысячаў і тысячаў прыхільнікаў Фронту, патрыётаў. І ня толькі ў Менску (хаты сталіца традыцыйна адыгрывае вырашальную ролю), але і ў правінцыі.

Найперш, актыўныя БНФ у рэгіонах добра спрацавалі на выбарах 1990 году — большасць тых дэпу-

татаў, якія потым склалі Апазыцыю БНФ у Вярховным Савеце, былі абранныя менавіта там. Шмат якія іншыя акцыі агульнаціяльнага маштабу на сваіх плячах выносилі менавіта жыхары гарадоў, мястечак ды вёсак.

Гэтым людзям было і цяжкай, і пагроза сстраціць працу мела горшыя вынікі, чым у сталіцы, і рэпрэсіі да іх былі больш адчувальныя, асабліва калі імперская сілы ўзялі рэваныш «абранынем» Лукашэнкі. Працавалі гэтыя людзі не за гроши — за ідэю, за туго нацыянальную ідэю, якай для аблапотнай большасці з іх і сёняшня засталася сувязтой.

У пачатку 1990-х дэпутаты Апазыцыі БНФ прадставілі Вярховічам Савету дзясяткі законапраектаў ў сферах дзяржаўнага будаўніцтва, эканомікі, фінансавай сістэмы, абароннай палітыкі. Большаясць гэтых законапраектаў прайшла экспертызу замежных адміністраціў, іх вартасць не падвяргалася сумневу.

Часам дэпутатам БНФ удавалася пераканаць пракамуністычную, як тады казалі — «пракебічаўскую» большасць, і абзацы ці нават цэлья разьдзелы з «фронтавіцкіх» практаў рабіліся палажэннімі законаў. Так, ідэя стварэння нацыянальнага войска, уласнай грошавай сістэмы — цалкам нашыя ідэі (Пазыняк яшчэ ў 1990 годзе, калі існаваў СССР, выступіў з артыкулам, у якім аргументаваў неабходнасць увядзення беларускай грошавай адзінкі — талера).

Але і тое, што праходзіла, прымалася з спазненнем — на год, на два ці нават на тыры, калі час (асабліва ў другі палове 1991-га) лічыўся на дні ці нават на гадзіны. Кіраўніцтву Беларусі, ураду бракавала дзяржаўніцкага погляду на сваю краіну; здольнасць тагачаснага прэм'ера выпрацоўці у Москву эшалён нафты дзяржаўнай прэсай ацэнівалася як праява надзвычайніх арганізатарскіх якасціў («моцны гаспадарнік Кебіч»). Ну а тое, што замаруджванье з рэформамі пазбаўляе шанцаў цэлья пакаленій беларусаў, пра што няспынна папярэджаваў Пазыняк, лічылася на вартым увагі.

Палітычна (ды і гаспадарчая) эліта, якая ў пачатку 1990-х знаходзілася афіцыйна на чале дзяржавы, праста не была здольна ўспрыніць Беларусь як незалежную краіну. Выпрацаваны дзесяцігодзізмі (ды мо і стагодзізмі) інтынкт падначаленна прымушаў чакаць указанняў з Москвы. І гэты Москву скарысталася.

Але паўтаруся: тысячи актыўістаў і прыхільнікаў БНФ рэалізавалі галоўную мэту — дамаглісі Незалежнасці, і ў гісторыі беларускай нацыі гэта найважнейшы палітычны вынік. Беларусь зьдзейснілася як дзяржава. І ўсё ж, чаму пакуль што ня сталася яна такай, як марылася ўсім тым, хто яе ствараў?

Адказ на гэтае пытаньне даў Васіль Уладзімеравіч Быкаў, сказаўшы, што грамадзтва было непадтрымавана да ўспрымання нацыянальных ідэяў, якія дэклараў БНФ. Ці азначае гэта хібу Народнага Фронту? Ни ў якім разе. З гэтай высновы Быкаў вынікае іншае. А менавіта — адказ на пытаньне: у чым шукаць паратунак, як рухацца далей? Узяць на ўзбраеніне тое, чаго напаму панішчаному саветамі грамадзтву пакуль не хапала: толькі нацыянальная, беларуская ідэя можа адкрыць яму перспектыву для развіцця і незваротна замацаваць права нацыі на вольную і незалежную дзяржаву.

Алесь Міхалевіч: БНФ яшчэ зъвернецца да Мілінкевіча

Палітык пра презыдэнцкую кампанію — 2010.

«Наша Ніва»: Ці магчымы аныцьці выйсыці на наступную прэзыдэнцкую выбары з адзінным кандыдатам?

Алесь Міхалевіч: Я ўпэўнены, што як найменш два блёкі пайстаўніць на месцы сёньняшніх Аб'яднаных демакратычных сілаў. Будзе адзін чалавек, які прадстаўляе пра-расейскія (сацыялістычныя, камуністычныя) пазыцыі, і другі з праэўрапейскім (незалежніцкім, эканамічна ліберальным) пазыцыямі. Гэта добра, бо мы павінны зрабіць так, каб максымальная колькасць людзей пабачыла сымпатычнага сабе кандыдата. Беларускае грамадзтва не знаходзіцца ў стады поўнай роспачы і расчараўвання Лукашэнкам, як гэта было ў Сэрбіі, калі ўсе былі супраць Мілошавіча. У Беларусі павінна быць найперш альтэрнатыва програмная.

Калі мы дадзім праэўрапейскому выбарцу кандыдата ў выглядзе камуніста, то яго проста не падтрымаюць.

І наадварот. Ня трэба баяцца не-калькіх кандыдатаў. Ня трэба казаць, што толькі адзін можа мець шанец перамагчы. Мы ўжо мелі адзінага Ганчарыка, які аказаўся пустышкай.

«НН»: Такім чынам, АДС сябе адклюю?

АМ: Я думаю, што супрацца з усімі палітычнымі апазыцыйнымі сіламі ўсё адно павінна захавацца. Аднак у пытаннях палітычных, як, скажам, вылуччыне кандыдата, я ліччу, няма сенсу захоўваць сёньняшнюю каалі-

цю. Трэба сканцэнтравацца на тым, каб грамадзтва атрымала не-калькі пазнавальныя для сябе фігуру, якіх яно здолее падтрымаць на галасаванні.

«НН»: Як выглядаюць прыкладныя контуры новых кааліцый?

АМ: Першая — гэта ПКБ Каліякіна, ліквідаваная Партыя працы Бухвостава, сацыял-дэмакратыя Ляўковіча. Гэты актыў, найхутчай, аб'яднаніца вакол фігуры Сяргея Каліякіна. Другая — найперш Партыя БНФ, «Рух «За Свабоду», БХД, «Малады фронт», прадпрымальнікі.

«НН»: І якім чынам «праэўрапейская» кааліцыя будзе вызначаць свайго кандыдата?

АМ: Перш за ўсё павінна быць воля да вылуччыння аднаго чалавека. Гэта могуць быць самыя розныя систэмы — «праймерызы», вылуччынне ў рэгіёнах, у рэшце рошт можна праста давоміца між сабой лідэрам.

«НН»: Што можа быць новага ў тактыцы апазыцыйнікаў падчас прэзыдэнцкіх выбараў?

АМ: Могуць быць новыя людзі, якія акросяльваюць свае амбіцы, паказваюць свае магчымасці. Важна правесці максымальная актыўную агітацыйную кампанію. Для гэтага могуць быць розныя кандыдаты — ад прадпрымальнікаў, настаўнікаў і дактараў. Але ўнейкі момант яны будуць вымушаныя з'яніцца, каб падтрымаць асноўнага кандыдата. На сёньня ёсьць адна пазнавальная, папулярная і бачная ў краіне фігура — Мілінкевіч.

«НН»: Што дала табе парламенцкая кампанія?

АМ: Яна паказала мне стан гра-

Падчас наступнай выбарчай кампаніі мы можам зруйнаваць міф, што вёска падтрымлівае Лукашэнку.

мадзтва. Людзі хочуць бачыць прэзыдэнтам новага чалавека. Мне было прыемна, што я не сустрэў півднага чалавека, які б заявіў, што падтрымлівае Лукашэнку.

Натуральна, мая ўручанская акруга ня самая паказальная па краіне, але, тым ня менш, гэта прыемна. Кампаніі маіх сяброў, напрыклад, доктара Івана Шэгі ў Слоніме, паказалі, што людзі ў вёсках таксама ма-сава галасуюць за апанэнтаў улады.

Прагтставы патэнцыял вёскі важны. Падчас наступнай выбарчай

кампаніі мы можам зруйнаваць міф, што вёска падтрымлівае Лукашэнку.

Калі гэты міф будзе разъбіты, мы зможам пераканаць гараджан, што грамадзтва кансалідавалася ў жаданні зменаў.

«НН»: Алесь, дык адкуль з'явіліся чуткі пра тое, што ты будзе прадстаўляць апазыцію ў парламенце?

АМ: Я максымальная адкрыты да контактаў з прэсай, у тым ліку з дзяржаўнай. Рэдактар часопісу «Беларуская думка» запрасіў мяне на інтэрвю. Да ягонага гонару ўсе мае слова были надрукаваныя. Пасыля гэтага інтэрвю многія інтэрнэт-рэсурсы пачалі пісаць, што Міхалевіч — здраднік, што ён прадаўся Лукашэнку. Пачалі казаць, што я знаходжуся ў супісе будучых дэпутатаў. Дарэчы, было вельмі цікава аду-ваць сябе ў ролі «без піці хвілін дэпутата».

Было прыемна, калі патэлефанавалі з программы «Выбар», запрасілі мяне на прости эфір. Нават яны лічылі, што мы з Раманчуком трапім у парламэнт.

«НН»: А пасылья не хадзелася таксама выгукнуць, што «пасыльі»?

АМ: Я разумеў, з кім і па якіх правілах гульюю. Я рабіў гэту кампанію найперш для таго, каб пракацаць з грамадзтвам, каб знайсці новых прыхільнікаў. Калі б я байкатаваў выбары, то такая праца не была б прапробленая.

«НН»: Дык як па сёньня выглядаюць твае прэзыдэнцкія амбіцы? Яны ня зынілі пасылья выключчыння з БНФ?

АМ: Як любы палітык, я гатовы

служыць на любой пасадзе, дзе мае веды будзе падтрымліва Лукашэнку.

Калі гэты міф будзе разъбіты, мы зможам пераканаць гараджан, што грамадзтва кансалідавалася ў жаданні зменаў.

«НН»: Алесь, дык адкуль з'явіліся чуткі пра тое, што ты будзе прадстаўляць апазыцію ў парламенце?

АМ: Я максымальная адкрыты да контактаў з прэсай, у тым ліку з дзяржаўнай. Рэдактар часопісу «Беларуская думка» запрасіў мяне на інтэрвю. Да ягонага гонару ўсе мае слова были надрукаваныя. Пасыля гэтага інтэрвю многія інтэрнэт-рэсурсы пачалі пісаць, што Міхалевіч — здраднік, што ён прадаўся Лукашэнку. Пачалі казаць, што я знаходжуся ў супісе будучых дэпутатаў. Дарэчы, было вельмі цікава аду-ваць сябе ў ролі «без піці хвілін дэпутата».

«НН»: Дык пакуль твае перспектывы ў тумане?

АМ: Будзем глядзець. Зрэшты, каб па-сапраўднаму змагацца за змену ўлады, то трэба познавальны і папулярны кандыдат. Такой асобай у нашым асяродзьдзі з'яўляецца Мілінкевіч.

У той самы час мы павінны паказаць грамадзству новыя твары, новых людзей, што ў нас ёсьць патэнцыял, ёсьць каманда. Гэтую каманду можна і трэба дэмантраваць і праз вылуччынне іншых кандыдатаў, праз паказванье магчымасцяў і амбіціяў іншых кандыдатаў. Так іначай Партыя БНФ з'яўлілася да Мілінкевіча з прапановай ягонай падтрымкі. Сёньняшні стан не такі, каб БНФ мог аўтапонамна праводзіць выбарчую кампанію. У 1994 годзе за Янона Пазняка выйшла сабраць каля 240 тысяч подпісаў. На сёньняшні дзень Партыя слабейшая за туго ў трэх—чатырох разах.

Гутарыў
Зыміцер Панкавец

Былыя палітвязьні пра прэзыдэнцкія выбары

«Наша Ніва» прапанавала адказаць ім на наступную пытаньні: 1. Ці мусіць апазыцыя ўдзельнічаць у выбарах? 2. Якая павінна быць схема вызначэння кандыдата (-аў) ад апазыцыі? 3. Хто на сёньняшні момант падаеца найбольш рэальным прэтэндэнтам для ўдзелу ў выбарах?

Мікола Астрэйка: «У выбарах трэба ўдзельнічаць адназначна. Увогуле, байкот выбараў можа азначаць съмерць для палітычнай апазыцыі. Наўрад пі з боку апазыцыі нам удастца пабачыць адзінага кандыдата. Ужо сёньня вельмі шмат жадаючых паспрабаваць свае сілы. Як на мой погляд, то кандыдата варта вызначаць праз ступень ягонай вядомасці сярод насельніцтва. Магчыма, шляхам сацыялістичных аптыманій. Вызначаць кандыдата ўнутры самой апазыцыі мне падаеца ня вельмі мэтазгодным, бо вельмі часта ў падобных выпадках гэта не адпостройвае рэальных настроў людзей».

Эніра Браніцкая: «Хоць выбары і пройдуть ужо праз два гады, але варта пачаць падгатоўку паўгоды. Паглядзець, як будзе разъвівацца сітуацыя за гэты час. Таму пакуль ня буду сіліцца з пэўнымі парадамі».

Зыміцер Данкевіч: «Безумоўна, мусіць быць павіннастасны ўдзел. Прэзыдэнцкая кампанія, у адрозненіні ад парламенцкай, дае на дзею і веру ў канкрэтныя перамены. Думаю,

што выйдзем на двух моцных кандыдатаў ад правага і левага флангу. Найхутчай, што вызначэнне адбудзеца шляхам перамоваў тых людзей, якія ўжо заяўлі пра свае амбіцы. На сёньняшні момант ёсьць некалькіх годных кандыдатаў — гэта і Мілінкевіч, і Статкевіч. Аднак гаварыць пра нейкага канкрэтнага чалавека яшчэ рана».

Віктар Івашкевіч: «Лічу, што сёньня дэмакратычным сілам варта сканцэнтравацца на зменах выбарчага заканадаўства. Калі прадстаўнікоў кандыдатаў ня будзе дапусканьне да ўчастковых камісій, калі ня спыніцца практика датэрміновага галасавання, то сэнс удзелу такіх выбараў можа зыніць. У гэтым пляніцце на рэжым яшчэ выглядае магчымым, бо хоць Захад узвініў свае канкты з Беларусью, але выбары былі прызнаны недэмакратычнымі. Думаю, што цягам бліжэйшага года будзе абвешчаны неафіцыйны конкурс сярод магчымых кандыдатаў ад апазыцыі. Галоўным крэйтрамі адбору тут павінны стаць люд-

зкі і фінансавыя рэсурсы. Магчыма, што ўжо цяпер варта пачынаць фарміраванне некіх ініцыятывных груп. Ня менш важна будзе, хто здолее здабыць падтрымку прэзы. Ад БНФ сёньня найбольш рэальный кандыдат Лявон Барычэўскі, другі кандыдат ад правага флангу — Аляксандар Мілінкевіч. Бліжэйшым чалавекам і павінна вызначацца, хто з іх больш годны прадстаўляць апазыцыйныя сілы. З левага флангу найхутчай будзе Сяргей Каліякін і Аляксандар Казулін, калі з апошніга здыムуць судзімасць».

Андрэй Кім: «Да ўдзелу ў прэзыдэнцскіх выбарах варта пачаць рыхтавацца ўжо зараз. Мене падаеца, што найлепшым мусіць быць варыянт адзінага кандыдата, які быў мінульым разам. На гэту ролю сёньня прэтэндуюць троі палітыкі — Мілінкевіч, Казулін і Каліякін. Усе яны дастатковая амбіцыйныя і маюць дастатковыя рэсурсы. Вызначаць адзінага на Кангрэсе было б ня вельмі правільна. Найхутчай, што гэта павінны вызначыць самі кандыдаты, а таксама іх каманды. Адзінным мусіць быць чалавек, які задавальняе, калі на ўсіх, то большасць».

Андрэй Клімаў: «Эўрасаюз ужо зрабіў свой выбар на карысць Лукашэнкі, таму апазыцыі лавіць ужо няма чаго на гэтых выбарах. Як на мой погляд, то добрыя шанцы мог бы мець кандыдат, які выйдзе ні з сёньняшнім аўдзінай апазыцыі, ні з уладай намэнклатуры. Такі сабе чэскі приклад, які быў у іх з Вацлавам Гавэлам. Новы кандыдат можа вызначыцца толькі шляхам нейкага новага становішча ў краіне. Яшчэ адзін варыянт — гэта міжнародны арбітарат Беларусі. Такі, які сёньня выступіа Аляксандар Мілінкевіч. Ён успрымаецца на Захадзе і ў Маскве на праста прадстаўніком

апазыцыі, а прадстаўніком апазыцыйнага электартарату. Як на мой погляд, то Мілінкевіч мог бы быць добрым кандыдатам, калі б у свой час на стаў адзінным, а таксама, каб быў крыху маладзейшым».

Міхаіл Марыніч: «Найперш павінна быць змененаса выбарчое заканадаўства. Калі гэта дабіцца на ўдзасца, то і ці варта познавальны ініцыятивы іншых кандыдатаў».

Сяргей Парсюковіч: «Удзельнічаць, калічна, варта. Цяпер прости пачынаць пракацаць агульную стратэгію дзеянін, бо безе яе толку будзе мала. Зрэшты, на сёньняшні дзень я так многа палітыкаў здольныя правесці пайнавартасную кампанію, мабілізація людзей, сабраць неабходную колькасць подпісаў. Пры вызначэнні кандыдатаў добрыя ўсе мэтады: і дамова між самімі палітыкамі, і сацыялістичныя аптыганы, і новы Кангрэс дэмакратычных сіл. Мілінкевіч і Казулін працягваюць разгляданца мною, як найбольш рэальные канды

грамадзтва

Жыцьцё паслья ДТЗ

Што перажывае кіроўца, які зьбіў чалавека? Як праходзяць першыя хвіліны паслья здарэння ў чаканьні сырэнау «хуткай» і ДАІ, наступныя паслья яе дні і тыдні? Як перабароць стрэс? Чытач «Нашай Ніве» расказаў сваю гісторыю.

Аўто зьяўляецца крыніцай падвышанай небяспекі, таму чалавек, які сеў за стырно, добрахвотна прымас на сябе адказнасць за бяспеку руху. Гэта працісана ў правілах дарожнага руху. Але тое — сухія радкі з правілаў. А што адчувае кіроўца, які зьбіў пешахода?

Наш чытач, які пажадаў не афішаўць сваё прозвішча, таму назавем яго Аляксандар — кіроўца з багатым стажам. Больш за сорак гадоў таму асвоіў матацыкл, а потым і ў легкавік перасёў. На сённяня сэздзіць на чацвертым аўто. Вялікі аматар падарожжаў — у маладосьці ездзіў у Крым, а колькі гадоў таму наважыўся сваім ходам дапыць у Венецію. Знаёмыя яму і дарогі Амерыкі. І нідзе — ні на хуткасным аўтобане, ні на амэрыканскім гайве! ён не трапляў у прыгоды. Бяды падпінавала яго за лічаныя кіляметры ад уласнага жытла.

Быў няйтульны лютайскі вечар. Са- маія гадзіна пік — на заваленых мокрым снегам сталічных вуліцах не праціснуцца. Аляксандар прыгадвае, як на адной з вуліцаў паслье павярнуць на жоўтае съяздло. І хоць правілы тое дазваляюць, дагэтуль ня можа супакоіцца: «Лепей бы перачакаў ту ю хвіліну на скрыжаванні!» Але што зроблена, тое зроблена — павярнуў напраўа і паснуўся ў крайні левы шэраг, бо рыхта-

ваўся звярнуць улева на наступным перакрыжаванні. Перехадаў празваны кіроўцам «ляжацым паліцыянтам» асфальтавы бугор і на стаў разганяцца, бо наперадзе чакаў яшчэ адзін. Шэраг аўто па правы бок пасунуўся наперад. І вось у гэты момант, акурат з правага боку, літаральна пад колы Аляксандравага аўто кінуўся чалавек. «Я штомоцы выціснуў пэдаль тормазу і выкруціў стырно ўлева», — узгадвае кіроўца з трымценнем у голасе. Але было позна. Пешахода зачапіла правым лнестэркам, ён ударыўся галавой у лабавое скло і адляцеў на некалькі мэтраў уперад. Першыя сэкунды Аляксандар нічога ня чуў, нават думаць ня мог. Да яго падскочыў кіроўца аўто, што ехала съедам за ім: «Вы невінаваты, я ўсё бачыў — ён сам падскочыў пад колы!» Мінакі, што схіліўся над зьбітым пешаходам, казалі, што той п'яны. Але наш герой ужо ачомаўся, і не звяртаючы ўвагі на слова съведкаў, выклікаў «хуткую» і

Што найперш варт памятаць кіроўцу, які патрапіў у ДТЗ?

Правілы дарожнага руху строга рэгламентуюць паводзіны кіроўцаў у дадзенай сітуацыі. Найперш неабходна слыніцца, уключыць аварыйнае асьветленне, выставіць знак аварынага слынення і выклікаць брыгаду хуткай дапамогі. Затым неабходна перапісаць дадзеныя съведкаў здарэння, выклікаць міліцыянтаў і дачакацца іх прыбыцця. Пры гэтым нельга зъмяніць становішча аўто і аб'ектаў, што маюць дачыненне да авары. Ня кожны кіроўца, які стаў удзельнікам ДТЗ, у тым ліку, калі яно адбылося з-за віны, здольны цвяроза ацэньваць сітуацыю і адчуваць сваю адказнасць за зробленое. Шмат хто выбірае найгоршы шлях — уцякае з месца здарэння. Варта памятаць, што такія дзеянія пагражают сама малая часовая стратай пасъведчаныя кіроўцы, у найгоршым варыянце, калі ў выніку авары ёнцыцца падзеліўся, маладушнага кіроўцу чакае крымінальная адказнасць. Ня варта таксама спрабаваць вырашыць сітуацыю палюбоўна, лепш ужо даверыць справу прафесіоналам, тым больш што нярэдкімі сталі выпадкі спекуляцыяў на такіх «мірных» рашэннях.

Страс у выніку дарожнага здарэння — зъявя натуральная. Але змагацца зь ім самастойна на варта, трэба звяртацца да адмысловай.

Два студэнты стварылі электронную энцыклапэдыю Беларусі

Студэнт БДУ Аляксей Кульбіцкі ды студэнт Радыётэхнічнага ўніверсітету Мікалай Дзятлаў сканчаюць працу над унікальнай электроннай энцыклапэдыяй па гісторыі ды культуры Беларусі. Ня кожная краіна съвету можа пахваліцца такім электронным даведнікам. А пачалі працу над праграмай Аляксей ды Мікалай яшчэ два гады таму, калі сканчалі школу.

— Аляксей, распавядзіце, калі ласка, у чым сэнс стваранай вамі праграмы «Спадчына», што яна зъмяншчае?

А.Кульбіцкі: «Спадчына» — гэта электронны даведнік па гісторыі ды культуры Беларусі. Праграма складаецца з раздзелаў «Інфармацыя», «Экскурсіі», «Выявы», «Вайсковая справа», «Літаратура» ды іншых. Тут можна знайсці съцілы курс па гісторыі Беларусі, мапы нашай краіны ад часоў Полацкага Княства да сучаснасці, шмат экспазіцій, якія распрацаваныя намі, каб заахвочыць беларусаў і замежнікаў вандраваць па нашай краіне, аглядзіць нашыя помнікі архітэктуры. Апроч таго, тут ёсць аўтаматичны 3D-мадэлі по-

мнікаў архітэктуры. Гэта зроблена для таго, каб чалавек, які не бываў, скажам, у Мірскім замку, змог, седзічы за кампьютерам, паглядзець яго з усіх бакоў на сваім маніторы.

— **Мікалай, наколькі тэхнічна складана было стварыць такую цікавую праграму?**

М.Дзятлаў: Ведаецце, даволі складана, бо тут ужытыя ўсе сучасныя кампьютерныя тэхналёгіі. Па сканчэнні працы мы плянуем выдаць праграму на дысксах. Чаму на дысксах? Бо гэта зручней за сайт. На сайце будуть паменшаныя здымкі, туды ня выкладзеш вялікае відеа, гукавыя файлы. Ня ўсе маюць хуткасны інтэрнэт, таму гэта проста бессэнсоўна. А праграма займае каля 700 мгабайт, таму дыск — самы зручны варыянт.

— Адкуль у вашым юным веку такія тэхнічныя веды?

М.Дзятлаў: Мы развязваліся разам з праграмай. Напачатку, як я цяпер могу сказаць, зусім нічога ня ведалі. Але калі ўзынікалі нейкія цяжкасці, мы спрабавалі іх вырашыць, вучыліся, дасканаліліся, каб зрабіць гэту праграму больш прылад-

най для працы. І магу сказаць, што ў нас атрымалася зрабіць добры інтэрфэйс, які будзе зразумелы нават недасвідчанаму карыстальніку. У часе працы нам давялося засвоіць шмат новага: праграмы Flash, 3d-max, мовы праграмаваньня...

— Аляксей, ствараць гэту праграму вы началі яшчэ ў школе. Што сталася штуршком?

А.Кульбіцкі: Усё пачалося з таго, што недзе клясе ў 10-й мы зь Мікалаем началі цікавіцца гісторыяй. Гэтаму спрыялі ціка-

вый школьнікі, а таксама нашыя супольныя вандруйкі па гісторычных мясцінах Беларусі. Вандруйкі, мы зразумелі, што такога вось электроннага даведніка папросту няма. А здорава было б яго мец! Бось мы нясыціпла й вырашылі запоўніць гэтыя прагалы.

— Аляксей, наколькі я разумею, ствараючы гэту праграму ў школе, вы пераследавалі яшчэ й мэту без экзаменаў паступіць ва ўніверсітэт. І гэта вам удалося?..

А.Кульбіцкі: Напраўду, узън-

ДАІ. Далей былі стандартныя ў такіх выпадках працэдуры, пра якія Аляксандар узгадвае нібы праз сон. Памятае, што нікія ня мог супакоіцца, як каласціціся рукі. Даішнік яго супакойваў: «Паберажэце нэрви, вы невінаваты. Няхай турбуюцца падбіты вамі таварыш, які нецвярэды ў недазволеным месцы дарогу перабягай». Тады ўжо было видома, што чалавек той моцна не падзялі, яго нават у бальніцу не паклалі. Міліцыянтам ён паскардзіўся, што перад здарэннем, калі вячэр аўтамабіль здарыўся, паскардзіўся, што перад здарэннем, калі вячэр аўтамабіль здарыўся, хтосьці яму падліў нечага ў чарку. Мужчына насамрэч выглядзеў неадэкватна. Перад тым як скочыць пад колы аўто, ён пасылізнуўся і паваліўся ў лужыну. Вынікам ДТЗ для яго стала несур'ёзна траўма ды амаль паўмільённы штраф.

Праз тыдзень паслья здарэння пасярэдзіны пазнанію Аляксандру і працаванаў сустэрэнца. «Калі пабачыў яго жывога і здаровага, то абняў — такі быў рады!» — кажа Аляксандар. Ён і дагэтуль ня можа нарадавацца, што ўсё скончылася такім чынам. Праз два тыдні ён выправіўся ў чарговас аўтападарожжа, гэтым разам у Швэцыю. Тут яму пашчасціла, бо шмат хто з кіроўцаў паслья здарэнняў доўга не наважваюцца сесыі за стырно і часта без візыту да псыхоляга ня могуць пераадолець гэты страх. Але цалкам ад перажытага пазбавіцца ня змог — схуднеў на трэску. «Самаўпэўненасць нікога да добра не даводзіць, асабліва на дарозе. Асабліва цяпер, калі на вуліцах усё больш і больш аўто, а за стырном сядзіць і стары і малады. Нават калі ты дасвідчаны кіроўца з шматгадовым стажам, мой выпадак паказвае, што гэта не абароніць ад бяды. Але ў любым выпадку трэба быць звышуважлівымі», — такую выснову робіць Аляксандар з уроку, які яму вынесла дарога.

Сямён
Печанко

клі пэўныя перашкоды. Мы хадзілі падаць праграму на ўсебеларускія алімпіяды па гісторыі ды праграмаваньні. І калі б мы здабылі якое прызавое месца, дык без экзаменаў паступілі б ва ўніверсітэты. Але нашае месца было толькі трэцім, першую прэмію здабыла нейкай дзяўчына з «ідэалагічнай правільным» практам пра «Лінію Сталіна»... А мы зь Мікалаем усё адно самастойна паступілі ў ВНУ.

— А вы, Аляксей, што новага адкрылі ў часе стварэння праграмы?

А.Кульбіцкі: У часе працы я, можна сказаць, абраў сваю будучую праграмаванію. Бо калі раней я вагаўся між некалькімі варыянтамі, дык тут пэўна вызначыўся, што хачу займіца кампьютерным дызайном ды графікай.

— Аляксей, ці быў у вас нейкі дарадца ў часе стварэння «Спадчыны»?

А.Кульбіцкі: У тэхнічным пляне нашымі рэцэнзантамі й дарадцамі былі нашыя школьнікі настаўнікі, а таксама кнігі, якія можна набыць у любой кнігарні. У гісторычным пляне зноў жа дапамагалі настаўнікі, а таксама наші знаны пісьменнік-гісторык Уладзімер Арлоў.

— Аляксей, калі чакаў выхаду праграмы ў тыраж?

А.Кульбіцкі: Думаю, што мы зробім такі падарунак беларусам да Новага году.

Арцём Багданаў, Беларуская рэдакцыя Польскага радыё

«Менск-Арэна» на ўезьдзе з боку Драздоў.

Патэнцыйная і рэальныя новабудоўлі, якія зменяюць аблічча сталіцы.

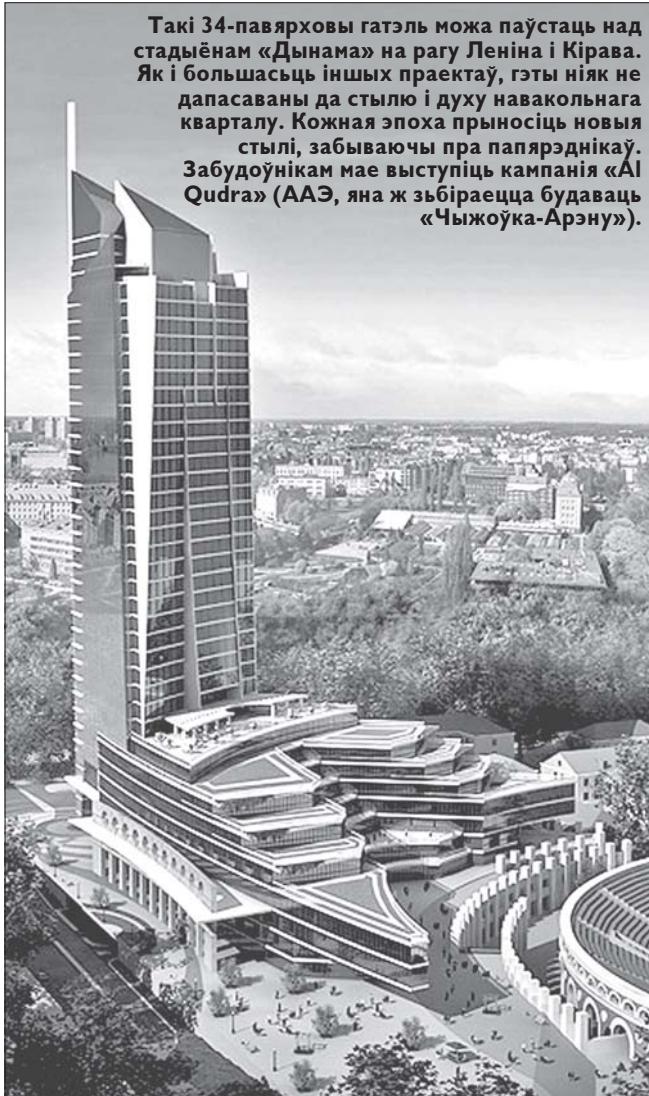
Пытанье стылю новай архітэктуры з улікам гістарычных адметнасцяў цэнтра гараду з'яўляецца заўсёды няпростай задачай для архітэктараў. Напрыклад, у Рыме ціжка будзе знайсці месца для новай будоўлі, каб не парушыць гістарычную панораму. Побач з Калізэм недарочна будзе выгідаць гмах са школа і бетону. Але ў сусветнай практицы ёсьць прыклады, калі ў сталічных гарадах (у Лёндане, Берліне і Токіё) гістарычныя пабудовы супадна жывуць у падсуседзях з сучаснай высокай архітэктурой. Будаўніцтва новых асобных будынкаў і цэльных ансамбліяў у тых гарадах у кожным канкрэтным выпадку треба рашыраць аналізацію.

У Менску, дзе ідзе пастаяннае развязвіцё цэнтра, досьвед сусветных сталіц можа моцна прыдасць. Напрыклад, існуе проблема вэртыкальнага вэктара цэнтра Менску, якая б завяршила фармаванье горадабудаўнічага ансамблю Кастрычніцкай плошчы і прылеглай да яе тэрыторыі. Развязаннем гэтай задачы на раз займаліся беларускі і замежныя архітэктары. Большасць з іх сходзяцца ў думцы, што гэта будзе хмарачос, але канчатковое аблічча яго пакуль на знойдзена. Перавага Менску перад тым жа Рымам, што ў новых будынках неабязважкова піттараць стыль суседніх будынкаў, а таму новы хмарачос на Кастрычніцкай не павінны прыпадабняцца да Палацу прафсаюзаў і Палацу Рэспублікі.

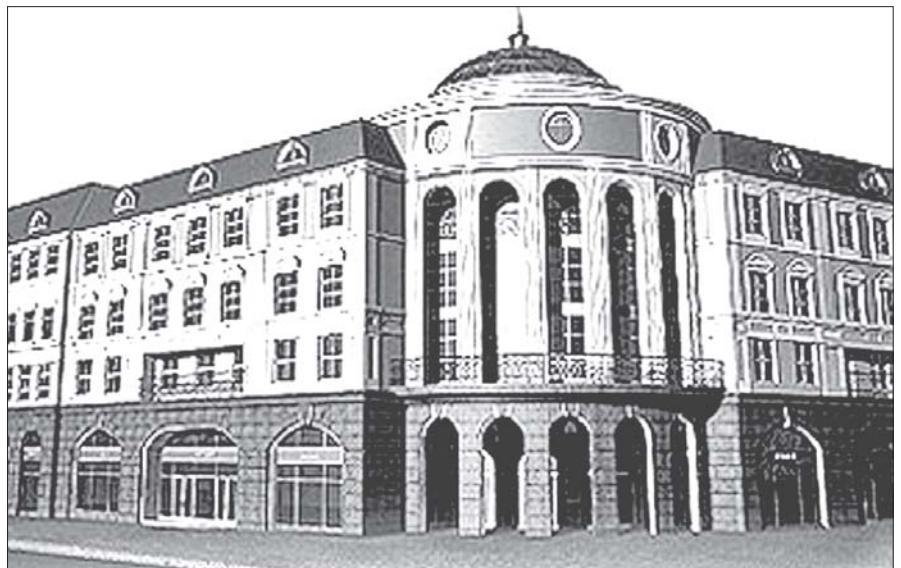
Пакуль новыя праекты ў цэнтры беларускай сталіцы ўражваюць збольшага на паперы. А таксама зьдзіўляюць назвы праектаў: «Ітэра Таўэрз» (два хмарачосы на Танка), «Каліз» (працоўная назва піматкаўтарнага дому ў непрыкметнай, але даволі блізкай да цэнтра Грушайцы), «Усходняя брама Менску» (група гмахаў ля Нацбібліятэку), «Голд Сіц» (вялізны спрэававы і гандлёва-забаўляльны цэнтар насупраць станцыі мэтро «Барысаўскі тракт»). Выключынне ў гэтым шэрагу назваў — новы праект піматфункциональнага комплексу ва Ўручы. Яго назва на менин паміжная, але, так бы мовіць, больш прыгутайшана — «Радзівіл-Хол». Даৰочы, кампанія «Гіпэрком», што апекуеца праектам, ужо ашчыліла менчукую, як на думку архітэктараў, не зусім ўдалым бізнес-цэнтрам «Няміга-Сіц».

**ЛК, паводле
dariuss.livejournal.com.** На
гэтым сама блогу знойдзене
шмат іншыя інфармацый
на новых архітэктурных
праектах у сталіцы.

Такі 34-павярховы гатэль можа паўстаць над стадыёнам «Дынама» на рагу Леніна і Кірава. Як і большасць іншых праектаў, гэты нік не дапасаваны да стылю і духу навакольнага кварталу. Кожная эпоха прыносіць новыя стылі, забываючы пра папярэднікаў. Забудоўнікам мае выступіць кампанія «AI Qudra» (ААЭ, яна ж зьбіраеца будаваць «Чыжоўка-Арэну»).

Над Траецкім прадмесцем збудуюць багаты дом у новамаскоўскім стылі. Побач з гэтым будынкам Траецкая канчаткова ператворыцца ў квартал непраўдападобных цацачных хатаў, піша блогер Darriuss.

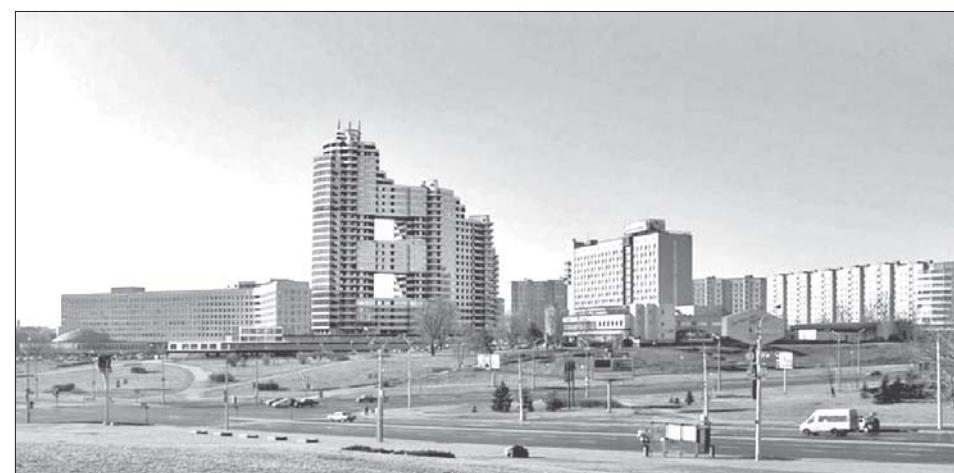
Другая чарга псеўда-Нямігі паўстает між вуліцамі Гарадзкі Вал і Камсамольскай. Аўтары гэтага праекту — Творчая майстэрня архітэктара Дулеўіча. Яны наставяць на мэце аднавіць вуліцу ў яе першасным выглядзе: «Ранейшай Нямігі ўжо ніколі не будзе, — кажа архітэктар. — Яна загінула пад нажом урбанізацыі ў 70-я гады. Тут часткова захавалася забудова, вось яе і трэба захаваць, спалучыўшы з сучаснымі будынкамі», — кажа ён.

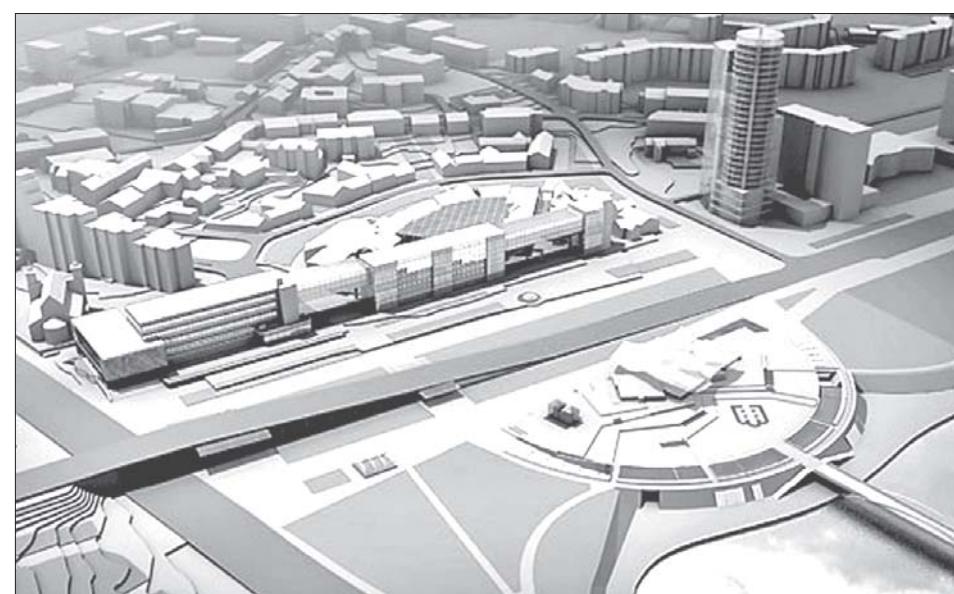
Эклектыка — адзін з праектаў пяціоркавага гатэля «Кэмпінскі» (каляж з сайту бэльгійскага архітэктурнага бюро M. & J. M. Jaspers — J. Eyers & Partners).

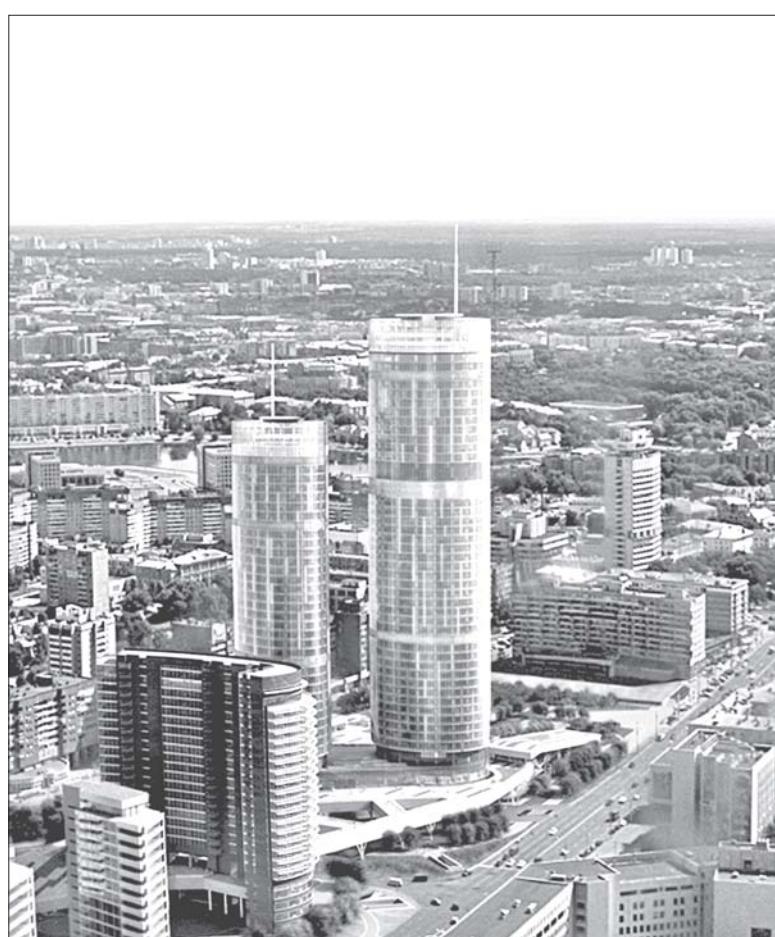
Замест цяперашняга гатэлю «Беларусь» мае паўстаць новы. Пакуль разглядаецца праект архітэктара В.Крамарэнкі – 50-павярховы будынак, што складаецца з трох асобных аб'ёмаў.

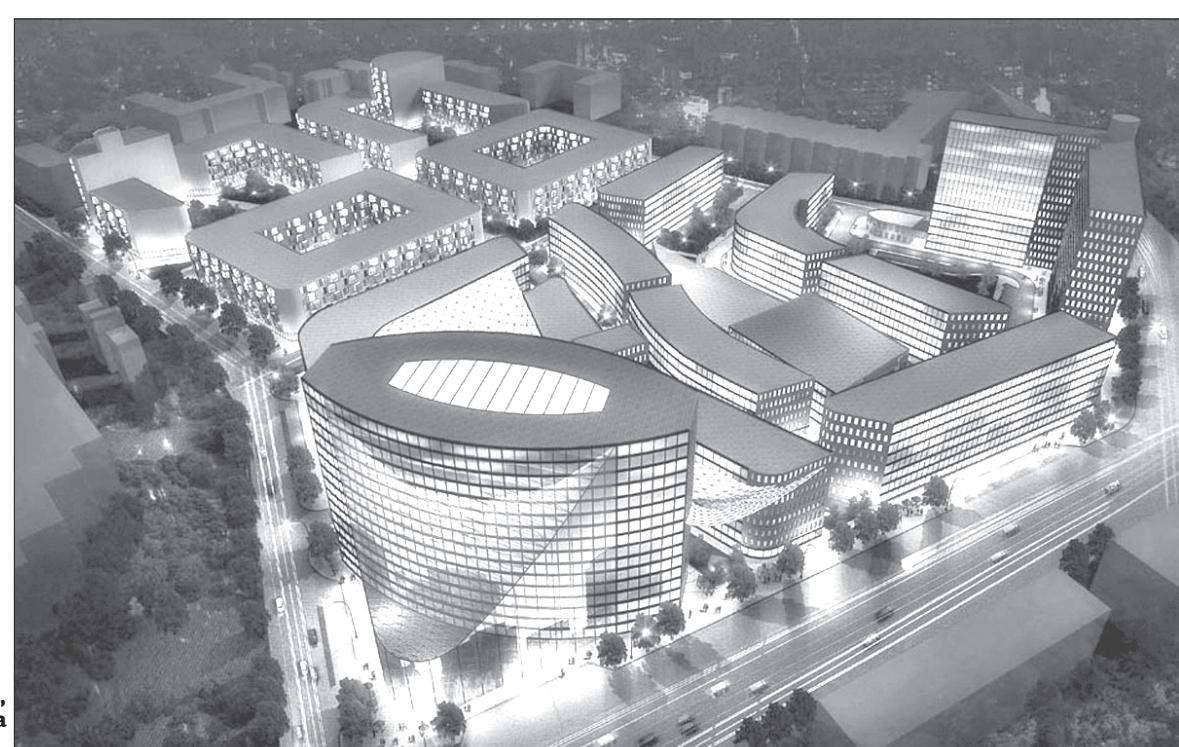
Супердарагі 25-павярховы жылы дом паўстане каля гатэлю «Плянэт». Тут ён дасканала ўпісваецца ў стыль навакольных будынкаў. Архітэктар: ААТ «Інстытут «Менскграмадзянпраект», кіраўнік Валер Рондаль.

Праект пазытыўнага разбурэння: на месцы Дому фізкультуры, збудаванага за цара на месцы Замчышча і які не мае ні архітэктурнай, ні гістарычнай каштоўнасці можа зьявіцца музэйны комплекс. «Менскпраект» прапануе збудаванне з прарыстага шкла, праз якое можна будзе бачыць фрагменты сядзібнічнага гораду. Акрамя тэррасаў для шпацыру, пад зямлёю будзе экспазіцыйныя залі. А каля ўпадзення ў Свіслач будзе выведзенае з калектара і адноўленае рэчышча Нямігі. Тым часам паміж праспектам Машэрава і Ракаўскім прадмесцем можа быць адноўленая забудова XIX стагодзьдзя.

Ад дзвіюх круглых вежаў «Ітэра Таўэрз» вуліцу Танка можа ўратаваць хіба сусьеветны фінансавы крызіс. Праект падмаскоўнага бюро «Цэнтрпраект».

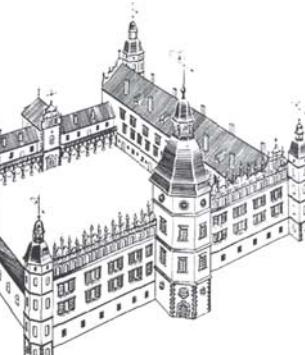
Аманскі праект забудовы кварталу між Кісялевам, Чырвонай і Варвашэні – месца цяперашняга трамлейбуснага парку. Праект бюро Chapman Taylor.

Музэй з прывідам замуруюць

Філіял Нацыянальнага музэю ў Гальшанах праз месяц будзе зачынены. Праз аварыйны стан кляштару, дзе месціца экспазыцыя.

Кажа Часлава Акулевіч, загадчыца музэю: «Загад ужо ёсць. Будынак будзе закансерваваны. Заб'юць вонкы, а мо і замуруюць. Будынак кляштару знаходзіцца ў аварыйным ста-

не і існуе праўдзівая небяспека, што ён абрынеца. А сродкаў рапараўаць — гаворка ідзе пра мільёны даляраў — няма. Музэйны персанал пойдзе на біржу працы».

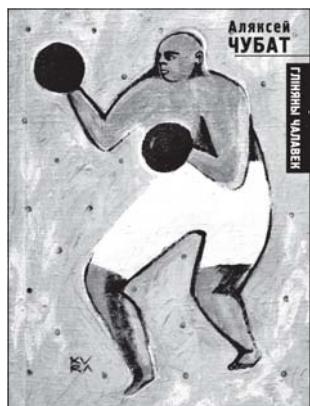
Руіны Гальшанскага замку.

Новая Ўсходняя Эўропа

У Польшчы пачаў выходзіць часопіс Nowa Europa Wschodnia, прысьвечаны краінам былога ССРР (за выняткам Балтыйскіх). Польшча цікавіцца, што адбываецца за яе ўсходнім мяжой, мусіці, таму, што заходняя ніядаўна зініца. Нягледзячы на прэтэнзію ўзраазіцкай усеахопнасці, рэдакцыю ўсё ж больш вабіць найбліжэйшыя суседкі — Беларусь і Украіна, ладная палова часопісу прысьвечаная менавіта ім.

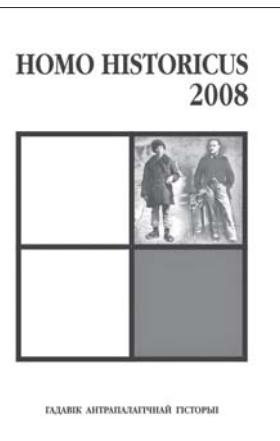
У нумары зь беларускага матэрыялу: артыкул Андрэя Ляховіча «Дынастыя Лукашэнка», «Зямля пакутнікаў» (Кірыла Пазняк пра Курапаты), урывак з раману Артура Клінава «Малая падарожная кнішка па Горадзе Сонца», развагі гісторыка і сацыёлага Тыміса Снайдзера аб суплёце беларускай, украінскай і польскай гісторыяў, «Касымічная «Троіца» — пра новы альбом фольк-гурту.

Падалей ад штампу «апошняя дыктатура Эўропы», які так непрыгожа аслані палікам іншых галін беларускага жыцця. Вядома, нязвыкла бачыць побач рэцэнзіі на творы Клінава і Акуніна, але так вось яно — Nowa Europa Wschodnia.

Вагон для дваіх

Чубат Аляксей. Гліняны чалавек. Верпы. — Менск: Галіфы, 2008. — 73

«Homo historicus»

«Homo historicus». — Вільня: ЭГУ, 2008.

Францішканскі кляштар, дзе месціца музэй, малой драбніцай не раўналетка знакамітаму Гальшанскаму замку. Кляштар заснаваны ў 1618 г., а замак — у 1610. Манаstry найперш вядомы сваім прывідам. Паводле легендаў, будаўнікі кляштара, стомненыя паставілі абваламі толькі што пабудаваных съценаў, дзе-

ЯГОР БУРЫ І. / LIVEJOURNAL.COM

Францішканскі кляштар, дзе месціца музэй.

ля спраўнага завяршэння працы прынеслі ахвяру — замуравалі ў адну са съценаў жанчыну. Стуль людзі шмат разоў бачылі здань у абліччы кабеты, што ходзіць па калідорах кляштару, а таксама чулі енкіды дзіцячыя крыкі, якія далятаюць як бы ніадкуль. Ускосным доказам гэтай легенды служыць той факт, што калі ўжо ў нашы часы рэстаўратары пры разборы лёхай выпадкова пабурылі кавалак съцяны, у нішы быў знайдзены шкілет.

Нацыянальны музэй зачыняе свае філіялы — засталіся толькі самыя знакамітныя: Мірскі замак, сядзіба Ваньковіча і г.д. Мясцовыя

ўлады, у сваю чаргу, можа, і зацікаўленыя ў аднаўленьне музэя, але я ня маюць такіх каліяльных сродкаў на рэстаўрацыю.

«Шкада — без паветра і руху наведнікаў кляштар рассыплецца яшчэ хутчэй, — дадае спадарыня Часлава, — але, на мяю думку, выйсьце ёсьць — трэба ўключыць рэстаўрацыю кляштара ў інвестыцыйны плян хация б на 2010 год, або ўзўняць гэтае пытаньне перад парламэнцкімі сходамі».

Кажуць, што кляштарныя муры трymаюцца дзякуючы злосці замураванай жанчыны. Ці ўратае адна тая злосць?

Павал Касцюковіч

У выдавецтве ЭГУ выйшаў з друку першы ў беларускай гістарыяграфіі гадавік антрапалагічнай гісторыі «Homo historicus» пад рэдакцыяй Алеся Смаленчука і пры ўдзеле Ірыны Дубянецкай. Яго канцепцыя прадугледжвае аднострэванне мінулага з перспектывы чалавечага вымрэння гісторыі. Своесаблівым эпіграфам гэтага выдання можна лічыць слова Марка Блёка: «Прадметам гісторыі зьяўляецца чалавек».

Па словам рэдактара гадавіка, доктара гістарычных наукаў А. Смаленчука, «аўтары большасці матэрыялаў імкнуліся за палітычнымі, культурнымі, ваеннымі падзеямі мінулага ўбачыць і зразумець Чалавека беларускай гісторыі, вызваліць яго з палону стэрэатыпаў і генэралізаваных схемаў. Гэта, дарэчы, стварае зусім іншую перспектыву для разумення мінулага...»

Сярод матэрыялаў гадавіка прыцягвае

ўвагу проблематыка культурнай і калектыўнай памяці, гісторыя наўку, вусная гісторыя, гісторыя сям'і.

Асобнымі блёкамі прадстаўленыя матэрыялы, якія адлюстроўваюць падзеі Другой сусветнай вайны ў гісторыі і памяці беларусаў, палякаў, немцаў і літоўцаў, а таксама гістарычна біографістыка, адметнае месца сярод якога займаюць даследаваныні пачатку наўковай дзейнасці гісторыя і этнографія Мітрафана Доўнар-Запольскага. Сярод аўтараў — наўкоўцы з Беларусі, Літвы, Польшчы, Чэхіі, Нямеччыны.

Гадавік зьяўляецца адным з першых «друкаваных вынікаў» дзейнасці Інстытуту гістарычных даследаванняў Беларусі Эўрапейскага гуманітарнага ўніверсітэту.

Кацярына Радзіко

НОВЫЯ КНІГІ, ДАСЛАНЫЯ Ў РЭДАКЦЫЮ

Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі. — Менск: Нацыянальны цэнтар прававой інфармацыі Рэспублікі Беларусь, 2008. — 144 с.

Зявіліся новыя правілы беларускай мовы, абавязковыя з 1 верасня 2010 году. Стваральнікі гэтых правілаў зыходзілі з таго, што «бесъперапыннае разьвіццё і ўдасканаленне мовы... выклікае неабходнасць удакладніць правапіс, прыводзіць яго ў адпаведнасць з сучаснай моўнай практикай». А таму, што беларускі правапіс «у значнай ступені пабудаваны на фанетычных прынцыпах, асабліва адчуваўны да гэтых змен у мове... ён таксама павінен пэрыядычна ўдасканальвацца». Ці не намёк гэта на магчымасць далейшых рэформаў?

Прынамсі, у назыве дзяржавы «Вялікае Княства Літоўскае» цяпер ужо ўсе слова можна будзе легальна пісаць зь вялікай літары (с. 47).

Мячкоўская Н.Б. Мовы і культура Беларусі: Нарысы / Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт. — Менск: Права і эканоміка, 2008. (Acta Albaruthenica, Сэрыя «Моваведы Беларусі»).

Аўтар кампетэнтнага рэпрэзэнтуе малараспрацаваны кірунак у беларускай лінгвістыцы. Разам з тым пазыцыя філёлагія вельмі нэутральныя, яна

наўмысна ставіць сябе па-за беларускім драматызмам. Ніна Мячкоўская салідарызуецца з наступным выказваннем аднаго з найслыннейшых беларускіх лінгвістаў сучаснасці Віктора Марытава: «Дэкларатyны тэзіс аб том, што кожная нацыя мае свае спрадвечныя ўзаемавязаныя культуры і мову, не адпавядае рэчысцасці. Агульнавядома, што большасць сучасных нацый, якія маюць свою арыгінальную культуру, карыстаюцца мовамі, што ўзынклі ў лоне чужых этнасau». І далей: «Зразумела, што зъберажэнне свай спрадвечнай мовы і спрадвечнай культуры — факт пазытыўны, але ў рэальнай гісторыі чалавецтва ён хутчэй выключэнне, чым правіла».

Але ж у беларусаў ёсьць што зъберагаць!

Этымалагічны слоўнік беларускай мовы. Т. 12 / Укладальнікі Малько Р.М., Цыхун Г.А.; галоўны рэдактар Цыхун Г.А. — Менск: Беларуская наўка, 2008. — 366 с.

Працяг унікальнага выдання. Чарговы том слоўніка ўтрымлівае этымалагічны аналіз словаў на літары С — даследуеца гісторыя развіцця лексыкі і яе судносці з лексыкай іншых моваў. Папярэдні том выйшаў у 2006 г.

АДЗ

Якую краіну развалі

У новым беларускім фільме ідэйная камсамолка не паддаецца спакусам дэмакрата.

10 кастрычніка ў «Доме кіно» адбылася ціхая прэм'ера новай беларускай карціны, якую летась урачыста абяцца Замяталін.

«Пакуль мы жывыя» Сяргея Сычова — гэта двухсэрыяная тэлевізійная мэлядрама пра «трагічную эпоху распаду Савецкага Саюзу». Дзеяньне адбываецца ў беларускай глыбінцы.

Галоўная герайня (Олія Кадушкевіч), якая рыхтуеца да прыёму ў камсамол, адразу выяўляе сваю ідэйную падкаванасць. Вольга рвэцца ў арганізацыйю маладых камуністу, ганарыща матуляй, якая пачырпела за праўду ад партыйнага сакратара — і дакарает дзекабрыстаў за зраду свайму саслоўю.

Прынцыпіовую дзяўчыну падтрымлівае камсамольскі сакратар (Дзымітры Арлоў), які стаеца перад дэражэнцам. Карней ладзіць апазыцыйныя мітынгі пад бел-чырвона-белым сцягам, ганьбіць рабочага,

які рэжа праўду-матку пра «апшохай», якія развалілі Савецкі Саюз», і — сама страшны грэх — публічна паліць партыйныя білеты.

Апошняга герайня ня здолнала даваць. Яна нядаўна пахавала бацьку-камуніста (Віктар Манаеў), які засіліўся, ня вытрымаўшы антысавецкага шалу. Дзяўчына кідае любага, на якога ёй яе адкрылася вочы, застаеца цнотлівай, выкладае ў школе расейскую мову.

Але мужчына, які паланіў ейнае сэрца, падае яшчэ больш. Ён ідзе ў дэпутаты, кіруе, а калі «маладога дэмакрата» адкідае народ, беспрынцыпна наладжвае бізнес.

Вольга ўсё яшчэ любіць Карнєя, але не прымае дэмакратычных махлятстваў і заліцаньня Карнєя, які ажаніўся з сакратарскай дачкой дзеяля кар'еры. Яна згодна працаўца простай настаўніцай, санітаркай — і цярпіла чакаць, пакуль беднасць яна злучаць іх назаўжды.

Дзяўчына мяшчанка: у беларускай правінцыі вісіць лёзунг: «Наша мэта — Эўропа!», бел-чырвона-белая апазыціянэрка выступаюць выключна на чысьцоткай расейской мове, а антыкамуністычна чыноў-

ніца ўрачыста засядзе пад партрэтам Леніна.

Архаічны сюжэт (складзены пры канцы 1990-х) і нягледлая рэжысурна здолнала скаваць некалікі важных момантаў. На тле «Глыбокай плыні» і «Шыгыт Айчыны» — «Пакуль мы жывыя» глядзіцца шэдэўрам з уцімнай жанравай прыналежнасцю. А беларуская акторская школа — заслугоўвае сама ўсёх словаў. Генадзь Гарбук і Віктар Манаеў — бацькі герояў — з пранізліва-шырымі вачымі. Віктару Манаеву нятульна ў ролі застагата камуніста — але ён застаеца актёрам найвышэйшага рангу.

Маладыя акторкі Алеся Пухавая і Юлія Кадушкевіч зьдзівілі сваёй неймавернаю арганічнасцю. Юлія Кадушкевіч (якая здымалася ў Канановіча ў «Колеры каканія») — увогуле зъдзейсніла немагчымае. Ейная герайня застаеца абаильнай, пекракануцца і жывой — нягледзячы на фальшывыя дэкарацыі, разгубленая-вялую рэжысуру й старэчную настальгію па савецкім часам.

Але апаніць гэта гледачы могуць толькі ў першай сэрыі. Другая сэрыя, на якую не хапіла помсілівага антыдэмакратычнага матэрыва, дзеяньнічае, як гарантаванае снаторнае.

Андрэй Расінскі

Ведай свае грошы

Багата ілюстраваная, на добрай паперы кніга нарадзілася з ініцыятывы супольнасці карыстальнікаў парталу «Ізрой» (www.belcoins.com). Мэта кнігі — паказаць сучаснікам спадчыну Вялікага Княства Літоўскага. Троесіні перашкод аўтараў (Дз.Гулецкі, А.Грамыка, А.Крываручка, С.Лак, Р.Равіка, У.Юргенсон) — 177 с. — 500 ас.

шыраны каталог з прыблізнымі коштамі на беларускім рынку.

Прадстаўленыя дасыльдаваныя беларускіх нумізматоў па літоўскіх маңгатах Аляксандра Казіміравіча і Жыгімінта Старога, полацкіх фальшыўках літоўскіх маңгат, літоўскіх баражніках 1660—1661 гг. і вытворчасці маңгат за часамі Панятоўскага. Чыгача зацікавіць таксама невялікія зацемкі «Цікавы факты», пададзеныя ці не на кожнай старонцы або працы мыніцаў (маңгатных двароў), каралеўскія прывілеі і іншыя падзеі, звязаныя з вытворчасцю маңгат на землях ВКЛ.

Трэці раздзел кнігі прысьвечаны мапам і гравюрам, што звязаныя з ВКЛ. Гэта першая спроба систэматызаваць історыю, але мала вядомую для большасці галіну напішы спадчыны. Прадстаўленыя вядомыя і мала вядомыя старажытныя мапы ВКЛ і гравюры беларускіх гарадоў. Ісць табліцы з аўкштывнымі комптамі некаторых выданняў.

Пры канцы кнігі пададзены парады — «Мапы ў інтэр'еры» — або правильным разъясняніям, долядзе і захоўванні старажытных мапаў і гравюраў.

Другі раздзел кнігі прысьвечаны маңгатам, што абарачаліся на землях Беларусі ад часоў Ягайлы да апошніяго караля Рэчы Паспалітай Станіслава Панятоўскага. Зъмешчаны па-

дзяржавных замоўшчын, а кагатковы разъясняліся пасыля таго, як Ігар Дабралюбай агучыў жаданыне экранізацію «Жоўтыя пясочак» Быкава.

Незадоўга перед юбілем Калегія ў справах інтэлектуальнай уласнасці Вярхоўнага Суду вынесла прысуд: аўтарскія права Ігара Дабралюбава на кінафільмы, знятыя ім падчас працы на «Беларусьфільме» ў 1964—1995 гадах, не прызнаваць.

Руслан Равіка, Баранавічы

Сумны юбілей аўтара «Белых Росаў»

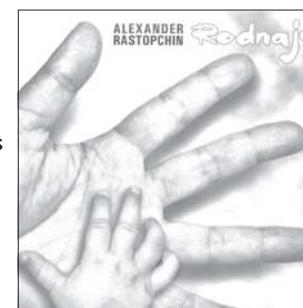
Свой юбілей аўтар культаўай стужкі адзначае амаль у бездапаможным стане — пасыля перанесеных двух інсультуў ён не ўстае з ложкі і не размаўляе. Ад сярэдзіны 1990-х адзін з самых прадуктыўных за савецкім часам рэжысёраў быў сышысаны ў запас. Яго «заперлі», не даючы

дзяржавных замоўшчын, а кагатковы разъясняліся пасыля таго, як Ігар Дабралюбай агучыў жаданыне экранізацію «Жоўтыя пясочак» Быкава.

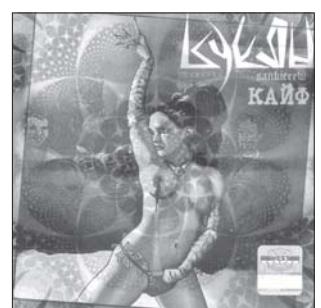
Незадоўга перед юбілем Калегія ў справах інтэлектуальнай уласнасці Вярхоўнага Суду вынесла прысуд: аўтарскія права Ігара Дабралюбава на кінафільмы, знятыя ім падчас працы на «Беларусьфільме» ў 1964—1995 гадах, не прызнаваць.

Радыё «Свабода»

Аляксандар Растворчын

Куклы

Глудзі юшмат, але скляпана па законах жанру.

З прысьвячэннем Мулявіну.

Шчырае і кранальнае прывітанье з Нью-Ёрку ад экс-гітарыста «Песьняроў» у выглядзе інструментальных вэрсій знаковых беларускіх твораў. «Роднае» ўмоўна можна падзяліць на дзве часткі. Адну складаюць народныя песні («Ой, рана на Івана» з прысьвячэннем Мулявіну) ды гімны Айчыны — «Пагоня», «Мы выйдзем шчыльным радамі», «Магутны Божа». Плюс гімн Эўрасаюзу — «Ода да радасці» Бэтховена. Гітара Растворчына чаруе — да аранжаваныя клясыкі ён падышоў сымела і без забабонаў, уласцівых шмат якім інтэрпрэтатарам: «Пагоня» пасавала б у якісці саўніцтва да амэрыканскага вэстэрну, а ў «Купалінцы» зъмяшпаліся ўсходні ды заходні музичныя традыцыі. Ды яшчэ гэтыя прыемныя блузавыя налёт у кожнай кампазыцыі. Анівонднага твору Растворчын не папасаваў сваім умішаньнем, а толькі дадаў новых фарбаў. Яскравая музычная праца, выкананая на найвышэйшым узроўні.

Сяргей Будкін

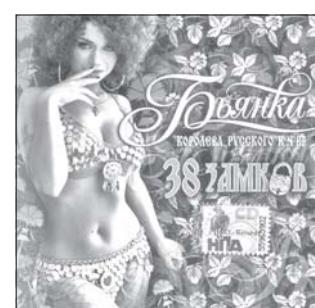
Клімковічу-ўнуку — 50 ужо

21 кастрычніка споўнілася 50 гадоў пісменьніку Максіму Клімковічу. Беларускому чытальніку ён вядомы як аўтар п'ес «Віта бровіс», ці «Нагавіцы Святога Георгія», «Чорны квадрат», дэтэктывных аповесціў і раманаў «Сцэнар съмерці», «Янкі, альбо Асташні

наезд на Літве» (у саўтаратстве з Уладзіславам Ахроменкам). Максім Клімковіч паходзіць зь пісменьніцкай дынастыі: ягоны дзед Міхась Клімковіч напісаў слова для Дзяржжынага гімну БССР, бацька — Алеся Махнach. Клімковіч, які дзясятак іншых літаратаў зь Беларусі, шмат піша дlya расейскага чытальніка: больш за восем дзесяткаў кніг выдадзена ім у Рэспубліцы. У асноўным гэта трэтыеры і сцэнары.

retshyz.livejournal.com

Бяянка

Роднае,
Rastopdesigns
Records,
2008

Ад «Гарэліцы»
да хору анёлаў.

Дзяўчо з «Попкай-кранікам»
пракураным голасам съпявае:
«Госпадзі, спасі і сахрані».

Абсалютна бяздумная, бязглуздая і бессенс-сойная музыка, зробленая з галавой ды пададзеная ў прыгожай абортцы «расейскага народна ўзору». Калі яшчэ Яна Лапіцкая была ў аўбіме беларускіх эстраднікаў, яе творчысці зусім не выклікала эмоцій — апі пазытыўных, апі негатyўных. Але, калі расейскія прадусары загарнулі яе ў адпаведную вокладку — уражанын зъявіліся. Іх можна ахарактараўаць словамі з яе ж песні: «Мазафака». Гэта самая жуданская расейская папса з налётам пахабнай глямурнасці. Калі дзяўчо з «губкамі-банікамі, попкай-кранікам» (гэта ізноў цытата з яе ж песні) пракураным голасам съпявае: «Госпадзі, спасі і сахрані» і круціць голай дупай. Разухабісты карчомны гармонік, устаўлены да месца і на надта, робіць безгустоўнасць абсалютнай.

Школьнік разбіўся на «Доджі» з сваёй дзяўчынаю

Аўтамабіль «Додж Стратус», якім кіраваў без правоў вучань 11-й клясы сталічнай школы, перакуліўся пры ўездзе на плошчу Багдановіча. У выніку ДТЗ загінулі малады чалавек 1990 году нараджэння і дзяўчына 1987 году нараджэння, якія былі ў машыне. Кіроўца зь месца здарэння ўцёк. Вядома, што гэты юнак ужо двойчы прышыгваўся да адміністрацыйнай адказнасці за язду ў п'янім выглядзе.

Трагедыя на Валгаградскай

У выніку атручвання чадным газам у Менску загінула сям'я падпілкоўніка міліцыі. 19 кастрычніка ў доме на вуліцы Валгаградскай знайшлі трупы мужчыны, 1968 г.н., ягонай жонкі, таксама 1968 г.н., і іхнага сына, 1992 г.н. Мужчына быў у ванні, жонка і сын глядзелі тэлевізор. У кватэрі таксама быў знайдзены мёртвы сабака. Справа была ў забітасці выпяжных трубаў у выніку капрамонту.

Махлявалі з аўкцыёнам па продажы нерухомасці

У Гомелі пры атрыманні хабару памерам 160 тысяч даляраў арыштаваныя троє грамадзян, сярод якіх — анатыкырэйскі кіраўнік і старшыня ліквідацыйнай камісіі адной з фірмаў. Каб атрымаць сродкі для разылку з кроўтарамі, нерухомая маёмысьць фірмы-банкрута — крама ў Гомелі плошчай 120 кв.м — была выстаўленая на аўкцыён за 100 млн рублёў.

«Яны мелі сваё ўяўленне аб аўкцыёнах: дастаткова аднаго пакупніка — такога, які заплаціць ім за тое, каб гэты аўкцыён выйграць. Арганізацыю перамогі ацанілі ў 160 тысяч даляраў ЗША», — зазначылі ў КДБ. Прадаўцы забясьпечвалі прысутнасць яшчэ аднаго фармальнага пакупніка, каб таргі быў прызнаныя сапраўднымі. Ахвотным рэзультатам ўзялі удзел у аўкцыёне пад рознымі падставамі адмаяўлялі.

Міліцыя перапрасіла маці 9-гадовага хлопчыка

Выклік у міліцыю дзевяцігадовага жыхара вёскі Верамейкі, што на Чэрыкаўшчыне, Яўгена Герасімава ў сувязі з рассыльстваннем справы выбуху ў Менску 4 ліпеня атрымаў гучны розгалас у СМИ.

У школе пацьвярджаюць, што ўчастковы дашытваў яго бяз магі, але ў прысутнасці сацыяльнага педагога. Паводле маці хлопчыка Алены Бальшаковай, начальнік

чэрыкаўскага аддзелу міліцыі Аляксандар Райкоў праз тэлефон выбачыўся перад ей і сказаў, што да яе сына ніяма прэтэнзій.

Спадарыня Бальшакова лічыць, што яе сына пукалі, бо яна брала квіткі да Менску па ягоным пашпарце. З і 4 ліпеня яна ў сін гасцівалі ў Заслаўі.

Блогі на catholic.by

На сайце Касцёлу ў Беларусі з'явіўся блогі. Сярод аўтараў — вядомы беларускі тэолаг і філэзаф Пётра Рудкоўскі ОР, сянятар з Пінскай дыяцэзіі Андрэй Рылка, а таксама Андрэй Расінскі, які вядзе тэматычны блог «Кіно вачыма хрысціяніна».

I «Мурку» можа

«Гэта проста жарт — альбому крымінальных сцэнаў я не піяну», — сцівярджае Алесь Камоцкі, які, падчас канцэрту 8 кастрычніка прэзентаваў у малой залі КЗ «Менск» беларускамоўны варыант «Муркі» — адмысловага пімну расейскага крымінальнага сцэну:

Раптам мы адчулі — нас мянты прэсуюць
Зуб за сто — у бандзе стукачок
Але ж ён нарвеца, не ссыці мне зь месца
Прычакае піку ў левы бок...

Зрэшты, існуе меркаваньне, што «Мурка» першапачатковая ня мела крымінальнага характару, і была створаная 80 гадоў таму адэсکім паэтам Якавам Ядавым. На гэтым Алесь Камоцкі свае эксперыменты з блатнай лірыкай мяркую скончыць, стварыўшы наступны альбом у стылі боса-нова.

Украінцы скупляюць золата

Падышпаны інгарэс да золата спрэвакаваны зыўжэннем даверу да дэпазытгаў і нежаданьнем грамадзянаў інвеставаць у акцыі, якія апошнім часам абясцяньваюцца. Тым часам, аўтаматы імпарту гэтага каштоўнага металу вырас у 4 разы ў параўнанні зь мінулым годам.

Павыкідаю ўсё!

Выдае на тое, што бубначу The Beatles Рынга Стару абраўші назалянны шанавальнікі ягонага таленту. У заяве, зробленай на сваёй афіцыяльнай інтэрнэт-сторонцы, Рынг паведамляе, што лісты і рэчы, якія будуть дасланыя яму пасля 20 кастрычніка, апініуцца ў сметніку. Адна з прычын — такога ўчынку, пэўна, хаваеца ў тым, што Стару надакучыла бачыць рэчы з уласным аўтографам, якія прадаюцца на сайце eBay.

МБ; Алесь Бондар паводле TUT.by, ЯС, ЛК, паводле БелПАН, «Звязда», радыё «Свабода», «Дело»

I хто пасъля гэтага аўтсайдэр?

«Зеніт» — БАТЭ — 1:1.

Колькі ўжо сарказму і іроній было ў расейскай прэсе па выніках лёсаваньня, калі стала вядома, што ў супернікі да «Зеніту» ў Лізе чэмпіёнаў патрапіў барысаўскі БАТЭ. Нашым хлопцам многія ўсходнія «аналітыкі» не пакідалі надзеі нават на адзін станоўчы вынік у групе. А пакуль маем тое, што на экватары групавога турніру БАТЭ апярэджае ў турнірнай табліцы чэмпіёна Рәсей. Прычым, абсалютна па справе.

А пасъля гульні ў Піцеры ўвогуле ўзьнікла незразумелае пачуцьцё, ці то віншаваць беларусаў зь нічыёй, ці засмучацца ўпушччай перамогай.

Варта адзначыць, што «Зеніт» перажывае на лепшыя дні. Пераможца леташняга Кубку УЭФА прайграў два стартаваў матчы Лігі чэмпіёнаў, у чэмпіянаце Рәсей стражаныя шанцы стаць чэмпіёнам, толькі шчасльві зьбег абставін можа прынесці мэдалі. А яшчэ авбінавачванье ў подкупе матчаў з «Баварыяй»...

Галіндзкі трэнэр расейцаў Дзік Адвакаат напярэдадні сустрэчы прызначаўся, што ягоная каманда будзе гуляць у абарончы футбол. Але хто яму верыў? У заяўцы «Зеніту» знайшлося месца адразу трох нападнікам. БАТЭ ўсё ўшчэпрымалася многімі як клуб узроўню першай расейскай лігі.

У значайнай ступені піцерцы — каманда настрою, калі ім удаецца забіць хуткі гол, то спыніць «Зеніт» цяжка. Таму галоўная задачай на першую палову гульні было не прапусціць. А зрабіць гэтага не такая ўжо і лёгкая задача.

Герой мінулага першынства Эў-

ропы геніяльны Аршавін раз за разам ствараў небясьпеку ля нашых варот. Ды добра было, каб стараўся ў атакы адзін Аршавін, увес «Зеніт» быў нацэлены на чужыя вароты. Трашчалі штангі і папярэчыны, Верамко ўражваў гладачоў майстэрствам сэйваў.

Сказаць, што БАТЭ заседжваўся ў глухой абароне, таксама няправильна. Чаго толькі варты момант з трапляньям у штангу Радзівона. А празь нейкі час была яшчэ адна размашыстая ўзорна-паказальная камбінацыя, якую вянчай ударами Хагуш — абаронца падстражаваў «Зеніт». Першы тайм так

І зноў на tryбунах — бел-чырвона-белыя сцяягі.

і не прынёс галоў.

Пачатак другой паловы таксама застаўся за «Зенітам». Здавалася, што гол ужо немінучы. І ён адбыўся. Што праўда, у процілеглыя вароты. Віктар Ганчарэнка зноў прадэманстраваў свой трэнэрскі талент. У перапынку ён замяніў Ігара Стасевіча, які набегаўся апошнімі днямі ня толькі за клуб, але і за зборную, на Пашу Няхайчыка.

Менавіта вакол Няхайчыка і пачалася гульня каманды ў другім тайме. Хуткі паўабаронца БАТЭ ў гэты вечар адназначна прымусіў звярнуцца на сябе ўвагу сэлекцыянераў наймацнейшых клубаў. І

абсалютна лягічна, што менавіта гэтага хлопца і адкрыў лік на 52-й хвіліне.

«Зеніт» не збаўляў абаротаў, але

БАТЭ ўражваў. Уся тая ж баявітасць Хагуша, нардычна спакойнасць Ржэўскага і Сасноўскага, надзеянасць Валадзька, креатыўнасць Крыўца, нацэленасць Радзівона. І, канечно, фантастычны Верамко. Часам нават здавалася, што мячу ніяма ўжо куды дзвявацца, а галкіпэр адбіваў і іх.

Як і ў матчы зь «Ювэнтусам», БАТЭ пакідаў уражанье цэласнага калектыву, а не каманды раздробленых зорак. Нават мільгунла думка, што на дадзеным этапе барысаўскі клуб выглядае мацней за зборную. Самае цікавае, што гульнявы мэханізм хлопцаў Ганчарэнкі абсалютна не ламаюць замены, а толькі ўзмацняюць гульню. Пра Няхайчыка ўжо сказана, а быў жа яшчэ Сівакоў.

Ганчарэнка таксама ўразіў: ужо пры нічыйным ліку ён замяніў паўабаронцу Крыўца на нападаючага Мірчава. Нібыта падкрэсліваючы, што яго задаволіць толькі перамога.

Апошнія хвіліны запомніліся стомай на твары Аршавіна, які ўвесь аддаўся гульні і ўжо ня мог выціснуць яшчэ нешта зь сябе, а таксама слаламным флянгавым праходам усё таго ж жычыка Няхайчыка. Хай у Паши ў tym моманце і ня ўсё атрымалася, але на некалькі лёгка ён адараўся ад абаронцаў «Зеніту».

Апратар у вір-лэжы злавіў сумныя выразы твары старшыні «Газпрому» Аляксея Мілера і губэрнатаркі Пецярбургу Валянціны Матвяенкі.

Асобнага слова заслухоўваюць беларусы, якія дабраліся да Пецярбургу. У многіх зь іх у руках былі бел-чырвона-белыя сцяягі.

Зыміцер Панкавец

Харчаванье беларусаў у XX стагодзьдзі

Заканчэнне.
Пачатак у №38, 2008 г.

Трыумф становак

У 1960-я ў БССР канчаткова перамагло грамадзкае харчаванье. Але тады ж адбылося рэзкае паніжэнне кухарскага мастацтва — сышлі старыя прафесійныя кадры. Рэзка паменела кухараў-мужчыну. А новую «жаночую» генэрацию навучылі толькі элемэнтарным навыкам.

Такім чынам, у развіцці систэмы харчаванья ў Беларусі ў другой палове XX ст. сышліся трох тэндэнцыі — развіццё ды пашырэнне савецкай кухні, рэшткае захаванье і частковая кананізацыя асобых кампаніяў нацыянальнай кухні, пранікненне глябалізацыйных упłyў.

Адной з харктэрных рысаў савецкай кулінарыі 1950—1970-х стала відавочная перавага мясных страваў у меню. Расейская кухня, на базе якой узынікала савецкая, практычна ні ведала мясных страваў на «другое», таму ў мэню становак і рэстаранаў увайшлі заходнезўрапейскія катлеты, эскалёпы, біфштэксы, шніцалі, лягеты, рулеты ды вырабы з фаршу. Гэтыя стравы сталі «савецкімі».

Сапраўдным правалам было гатаванье рыбы. Акіянічная рыба захоўвалася ў замарожаным і брыкетаваным выглядзе часам 10—15 гадоў. Няўмела яс прыгатаванье ў сталоўках выклікала адмоўнае стаўленье да рыбных страваў, найперш у маладога спажыўца, прызываенага да мяснога харчаванья.

Яшчэ адна навацця — зьяўленыне на беларускім (і ўвогуле савецкім) стале поруч з традыцыйнымі саленынямі, марынадам і кансерваванай гароднінай. У менскіх, гарадзенскіх і віцебскіх кватэрах гаспадыні, разам з сваімі мужамі, у канцы лета і па-

чатку восені заўважную частку вольнага часу аддавалі хатніму кансерваванью. Аб'ектыўнай падставай стаў хранічны дэфіцит сувязкіх прадуктаў у савецкім гандлі. На сёння ж гэтая звязка працягвае існаваць у Беларусі як дачна-гарадзкая традыція.

У 1970—1980-я рэзка пашырліся стравы з яек, свойскай птушкі — бройлеру, качак, індыкоў, а таксама кілбасных вырабаў як паўфабрыкатаў гарадзких страваў на «другое». Спрашчэнне складу і тэхналёгіі гатаванья ў хатніх умовах дыктувалася самім рытмам гарадзкога жыцця, калі на кухню не хадзілася аддаваць зашмат часу. Птушка, да прыкладу, варылася ці смажылася цалкам, радзей кавалкамі, але вельмі рэдка фаршавалася. У такіх варунках кілбасы сталі вельмі папулярнай ежай, свайго роду сымбалем савецкага дабрабыту, што падагравалася іх дэфіцытам у гандлі.

Калгасныя рынкі ў буйных гаратах зрабілі для беларусаў даступным ў сезонах гародніну і садавіну з паўднёвых рэгіёнаў СССР. Усходнія сухофрукты ды арехі ўвайшлі ў гарадзкі рацыён адносна забясьпечаных людзей. Узынікненне новых гародлёвых плошчаў, дзе прадавалі харчы лепшай якасці, па вышэйшых, вядома, коштак, чым у дзяржаўных крамах, адлюстроўвала гэту тэндэнцыю. Найбуйнейшым у краі стаў крыты Камароўскі рынак, адчынены ў 1981 г. Плошча гародлёвай залі складала 13 тыс. кв. м.

У цэлым спажыванье прадуктаў харчаванья ў Беларусі расло вельмі хуткімі тэмпамі. У 1972 г. у параўнанні з 1960 г. беларусы сталі спажывальцаў мяса ў 3,5 разы болей, рыбы — у 2,5 разы, малака і малочных прадуктаў — у 3,2 разы, сиру — амаль у 5 разоў. Расла колькасць і насељніцтва

— у 1974 г. Беларусь нарэшце дасягнула даваеннага ўзроўню — звыш 9 млн. чалавек. За два дзесяцігодзьдзя (1960—1970-я) колькасць насельніцтва вырасла на 1,4 млн. чалавек, ці на 18,5%. Такім чынам, рост узроўню спажыванья так і ці інакш значна апярэджаў рост колькасці насељніцтва. Усё ж адносная беднасць беларусаў прайўлялася ў тым, што харчовыя прадукты складалі звыш 50% краёвага таварараборту — 51,1% у 1960 г. і 53% у 1972 г. Абсалютным лідерам тут былі культавыя для савецкага чалавека мяса і кілбаса — 8% усяго таварараборту! Абутак, да прыкладу, складаў 5,7%, а ўсяя вонратка — 10,5%.

Прынцыповай зъменай у беларускай кухні ў XX ст. можна назваць шырокі распаўсюд пшанічнай муки ў вырабаў з яе. Раней з пшанічнай муки выпякалі толькі пірагі. Зъмяняліся і прынцыпы прыгатаванья традыцыйных прыродных прадуктаў. Да прыкладу, беларуская кухня да другой паловы XX ст. ні ведала смажаных грыбоў. Раней іх толькі варылі альбо тушилі. Увогуле, грыбы не ўжываліся як самастойная страва, а выкарыстоўвалася ў якасці дабаўкі — «закрасы» да асноўнай. Усталяванье такой урбаністычнай зъявы, як штогадовыя адпачынкі, прывяло да таго, што беларускія гараджане сталі наядждаць у вёскі сваіх бацькоў, а збор грыбоў пачаў расцэньвацца як від адпачынку. Таксама зъячай смажыць рыбу пашырыўся ў ХХ ст., бо традыцыйна ў Беларусі рыбу альбо запякалі цалкам, альбо сушылі.

Некаторыя стравы рабіліся супольнымі і нават знакавымі для ўсяго СССР, значна зъмяняючыя сяваю рэцэптуру — як гэта адбылося з «салатаю Аліё». Салата была створаная французскімі поварам Люсьенам Аліё, які ў 1860-я трymаў у Маскве рэстаран французскай кухні «Эрмі-

таж». Сакрэтам салаты быў адмысловы соус, а ў якасці асноўнага інгрэдзіенту выкарыстоўвалася поясна мяса. У савецкіх рэстаранах «Аліё» пераўтварылася ў сумесь бульбы, салёных гуркоў, гарошку і варанай кілбасы (часам курыцы). Соус быў заменены маянізам. Такім чынам, дзеля прыгатавання салаты выкарыстоўваліся даступныя, але адносна прэстыжныя для савецкага часу прадукты. Такая «салата Аліё» ў другой палове ХХ ст. стала неадменным атрыбутам съяточнага стала гарадзкіх беларусаў. Асабліва ў навагодні вечар.

Съяточны ансамбль дапаўняла «Савецкае шампанскэ», якое стала ў Беларусі зусім даступным дзякуючы адкрыццю ў 1978 г. Менскага заводу шампанскіх вінаў (цяпер — завод пеністых вінаў). Сама ж марка пеністага віна «Савецкае шампанскэ» была распрацаваная ў 1928 г., а яе вытворчасць пачалася з 1936 г. Значная аб'ёмныя вытворчасць дасягалася дзякуючы выкарыстанню тэхналёгіі і апаратуры рэзэрвуарнага спосабу выпуску віна, распрацоўшчык якога А.М. Фралоў-Багрээу ў вясны 1942 г. атрымаў Сталінскую прэмію. Відавочна, і з прапагандысцкіх меркаваньняў — маўляў, краіна живе і іншым, ня толькі вайсковым жыццем. «Савецкае шампанскэ» стала вядомым брэндам алькагольнай прадукцыі СССР і Беларусі.

Пошукі нацыянальнай кухні

Але разам з уніфікацыяй харчаванья, з канца 1960-х, а сасліва з сярэдзіны 1970-х узмацняеца інтарэс да нацыянальных традыцый. У рэстаранным меню і фармаце пікнікоў пашыраліся новыя стравы, найперш з тых кухняў, якія здолелі захаваць самабытнасць — закаўкаскай і сярэднеазіяцкай. Зъяўлімі сталі шашлык, цыпляты-табака, лагман, плоў, праўда, у вельмі спрошчаных варыянтах і часта без уліку традыцыйнай харчовай сыварыні (сывініна замест бараніны ў шашлыку!). Пра сапраўдны смак гэтых страваў нельга было меркаваць паводле іх прыгатаванья ў беларускіх рэстаранах. Уласна ж беларускія («старабеларускія», «старалітоўскія», «старапольскія») кулінарныя традыцыі ў рэштакам выглядзе захоўваліся ў сямейных ужыткі.

І вось тут, ва ўмовах адноснага дастатку ў БССР, з прыніццём у ідэалагічны абарот яшчэ сталінскага тээзісу пра «інтэрнацыянальную па сутнасці і нацыянальную па форме» савецкую культуру, пачынаеца распрацоўка і кадыфікацыя новай нацыянальнай беларускай кухні.

«З глыбі вякоў дайшлі да нашых дзён многія самабытныя стравы. Але, захаваўшы традыцыйныя назывы і асноўныя кампаніенты, яны зазналі зъмены за кошт узбагачэння складу харчу ды ўдасканальвання тэхналёгіі гатаванья. Хіба можна парадаўнаць пышныя дранікі, фаршаваныя мясам ці грыбамі, што падаюцца сёняння на стол у беларускіх сем'ях, з поснімі бульбянымі аладкамі з рацыёну харчаванья дарэвалюцыйнага селяніна. А шчаус — восеньская ежа

беднякоў старой вёскі? На аснове гэтай традыцыйнай сялянскай стравы гатуеца цяпер найсмачнейшы халаднік з гуркамі і зелянінай, узбагачаны сымтанай і яйкамі» (Кухня народов СССР. — Менск, 1983). Заўважна, што за «эталён» нацыянальной кухні бралася этнографічна спадчына сялянства, зафіксаваная ў пэрыяд распаду традыцыйнага ладу. Так, сяляне зъяўляліся найбольш шматлікай супольнасцю перадрэвалюцыйнай Беларусі. Але прыведзеныя прыклады на самой справе адсылаюць да традыцыйнай багацейшага сялянства і дробнай шляхты. Кухня гарадзкай цывілізацыі зусім ня ўлічвалася.

Таксама на працягу 1960—1970-х адбылася «кананізацыя» бульбы як асновы харчаванья беларусаў. Для гэтага былі і гісторычныя падставы — бульба распаўсюдзілася ў Беларусі на сто гадоў раней, чым у Расіі, а прыродна-кліматычны ўмовы спрыялі вывядзенню высокакарухмальных гатункаў. Вось чаму беларускія бульбяныя стравы не выходзілі такім ж смарнімі па межамі Беларусі. Для іх прыгатаванья выкарыстоўваліся вадзяністыя гатункі бульбы.

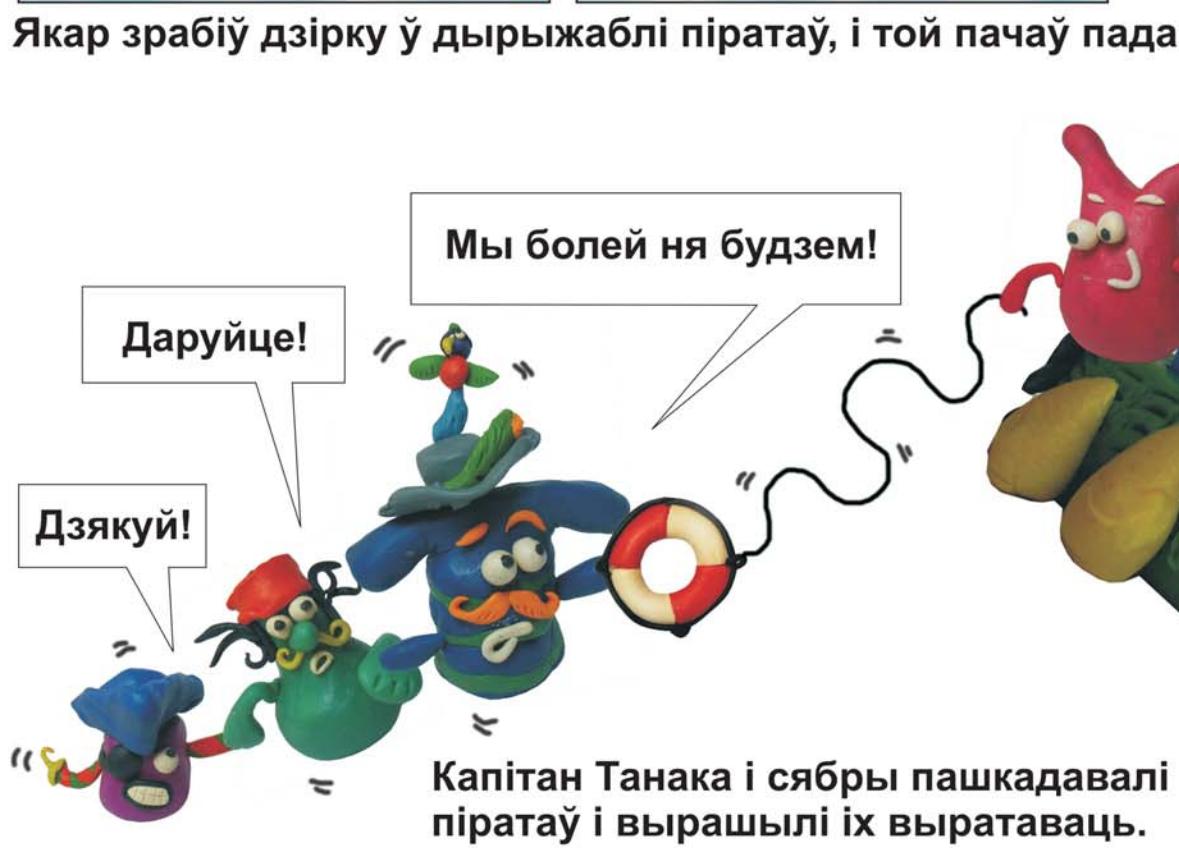
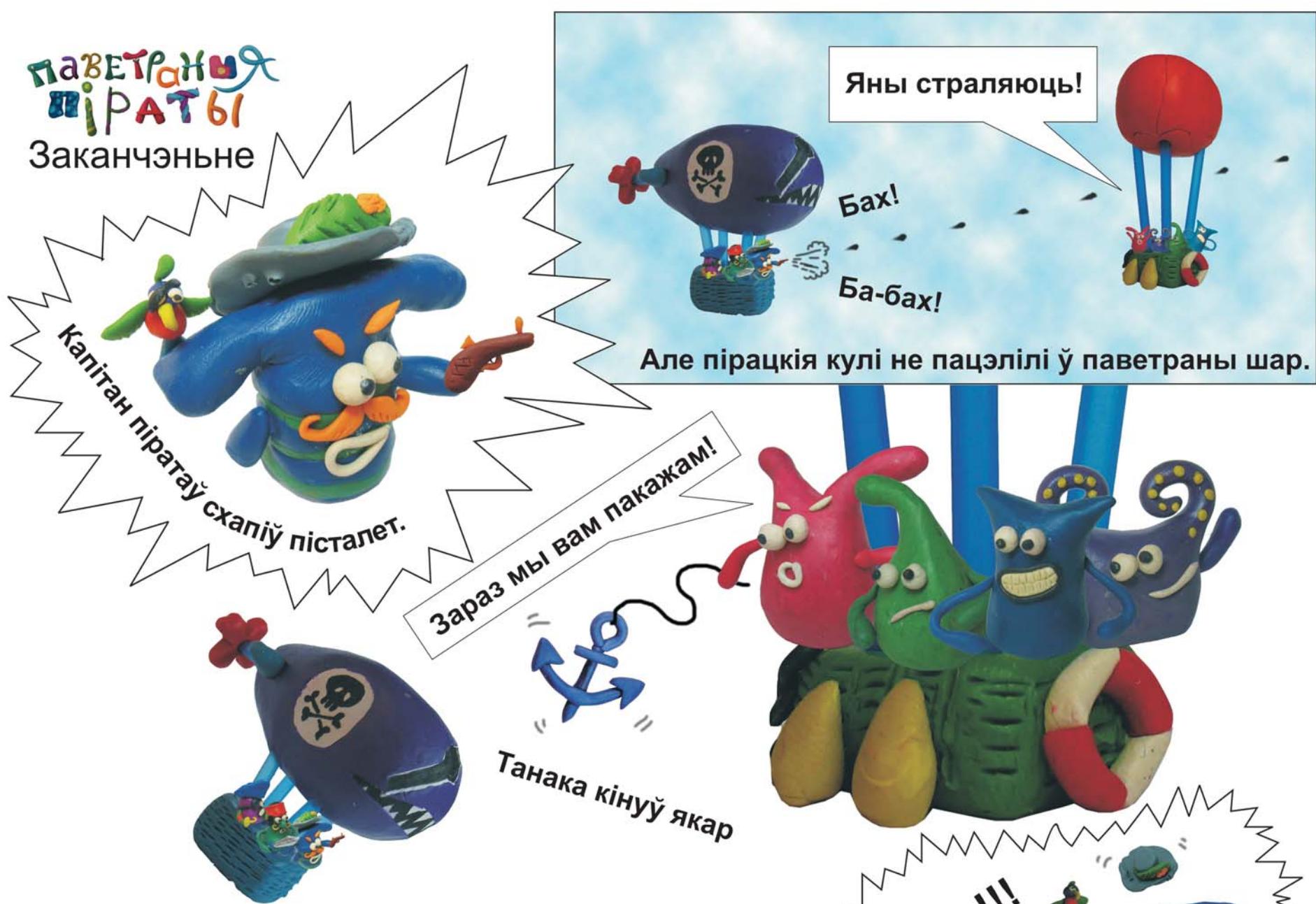
«Кулінарная беларусізацыя» адбілася і на вонкавых формах — у рэстаранах зъяўляліся нацыянальныя ці псеўданациянальныя інтэр'еры, уводзіліся найменыні страваў з нацыянальна-тэрытарыяльнай прывязкай: салат «Менскі», суп малочны пабеларускі, пячонка, фаршаваная па-гомельску. У Менску ўзынікі такія адметныя кафэ, як «Палаўнічнічес», «Батлейка», «Бульбяная». Але ці сапраўды кілбаскі памагілёску былі вынайдзеныя менавіта ў Магілёве, а фаршаваная пячонка па-гомельску ў Гомелі?

Апошнія дваццатігодзьдзе ізноў прынесла зъмены ў рацыён беларусаў. Заўважна скарацілася спажыванье мяса, малака, яек, рыбы, цукру, і нават хлеба на душу насельніцтва. Затое вырасла спажыванье алею і, што пазытыўна, гародніны ды садавіны. Амаль не зъмянілася спажыванье бульбы. Многія экзатичныя прадукты сталі даступнымі на сталах беларусаў, а ў гарадах імкліва пашыраюцца рэстараны кухняў далёкіх народаў. Разам з тым, съціпла, але праяўляеца жаданье ўзнаўленыя нацыянальных традыцый у систэме харчаванья — праз папулярызацію рэцэптаў страваў, адкрыццё адметных страваў, выпуск адпаведнай літаратуры. Ці будуть мець гэтыя спробы посыпех?

Зъмены ў рацыёне беларусаў у 1990—2003 гг.

Прадукт/год	1990	2003
Мяса	76 кг	58 кг
Малако	428	265
Яйкі	325	224
Рыба	19,6	15,5
Цукар	49	32,7
Хлеб	127	97
Алей	8,6	13,2
Гародніна	78	107
Садавіна	38	44
Бульба	171	172

Цуды маляванак

У мастацкай галерэі «Ўніверсытэт культуры» (Кастрычніцкая пл., 1) да 8 лістапада працуе выставка «Цуды маляванак», на якой можна ўбачыць творы, выкананыя сучаснымі мастакамі ў тэхніцы і па канцэптуальных прынцыпах традыцыйнага беларускага маляванага дывана.

Праваслаўныя абрэзы Рэсей, Украіны, Беларусі

У Мастацкім музее да 9 лістапада працуе выставка «Праваслаўныя абрэзы Рэсей, Украіны, Беларусі», прымеркаваная да 1020 хрышчэння Русі. На ёй прадстаўлена 89 твораў XIV—XIX стагоддзяў з калекцыяў Трацькоўскай галерэі, Кіева—Пячорскага гісторыка-культурнага запаведніка, мастацкага музею Беларусі.

Свята паэзii ў Гарошкаве

26 кастрычніка ў вёсцы Гарошкава адбудзеца свята паэзii ў гонар Анатоля Сыса. У съвяце бяруць удзел родныя і землякі Анатоля, ягоныя сябры, а таксама паэты, барды і мастакі Леанід Дранько-Майсюк, Уладзімер Някляеў, Эдуард Акулін, Алесь Бяляцкі, Сяржук Сыс, Галіна Дубянецкая, Міхась Скобла, Андрэй Хадановіч, Ларыса Раманава, Вальжына Цярэшчанка, Алесь Пушкін, Генік Лойка ды іншыя. Пачатак свята ў 12-й гадзіні на Гарошкаўскіх могілках, дзе адбудзеца адкрыццё надмагільнага помніка паэту. А 13-й пачнуцца паэтычныя чытанні і бардаўскі канцэрт на падворку роднай хаты Анатоля Сыса. Менчукі могуць даехаць да вёскі Гарошкава аўтобусам з Рэчыцы і далей на аўтобусе да Гарошкава альбо на цягніку да Гомелю і далей на аўтобусе да Гарошкава. Т.: (029) 768-56-14 (у Менску), (029) 672-24-60 (у Рэчыцы).

КІНО НА ВЫХОДНЫЯ

Камэдый пераастае ў мэлядраму

«Як страціць сяброў і прымусіць усіх сябе ненавідзець».

Як страціць сяброў і прымусіць усіх сябе ненавідзець (How to Lose Friends & Alienate People)

Вялікабрытанія, 2008, каліяровы, 110 хв.

Рэжысёр: Роберт Ўэйд

Ролі выконваюць: Сайман Пэг, Кірстэн Данст, Мэган Фокс, Джыліян Андэрсан, Джэф Брыджэс, Макс Мінгела

Жанр: Камэдыйная драма

Адзнака: 6 (з 10)

Зъедлівы Сідні Янг абсьмеўвае зорак шоў-бізу ў сваім прынцыповым, але бедным часопісе. Нечакана гумарыста запрашаюць у глянцевае выданне «Глямур». Мэдый-хуліган пагаджаецца...

Галоўны герой стужкі — адзін з найлепшых сучасных комікў Брытаніі Сайман Пэг, які ўдала змагаўся з зомбі («Шон жывых мерцвякоў»), ладзіў фэрычныя паліцэйскія вышукі («Тыпу крутыя мянуты») і засыяціўся ў гратаўскіх эпізодах у Джорджа Рамэра («Зямля мёртвых»).

Фільм Робэрта Ўэйда стрымана-правфэсійна дазваляе Сайману Пэгу правіць камічныя здольнасці на пару з баявой сівінкай і Кірстэн Данст, у якую герой закаханы. Камэдый пераастае ў мэлядраму; глямур ідзе ў наступ — і пагражает

загубіць душу героя. Але хэпі-энд прадказальны й непазыбжены.

Выпрабаванье глямуром — выпрабаванье няпраўдаю і бағацьцем. Крывадушна-напышлівай рэжысёры, какайністка-дур, якія авбяшчае сябе съятой, рэкламныя агенты (у ладзейска-ветлівай ролі шыкоўна глядзіцца запісная агентка Джыліян Андэрсан).

Фільм Робэрта Ўэйда наўпрост цытуе «Салодкае жыцьцё» Фэліні, дзе карнавал спажывецкага грамадзтва быў мэта-фарай пекла. Спакушэнны Саймана Пэга — не такія аўтарска-вынаходлівия, але тыя ж самыя.

І такі ж сама лек ад няпраўды — любоў.

Андрэй Расінскі

ВЫСТАВЫ

Беларускі плякат у Бэрліне

24 кастрычніка а 19-й у Бэрлінскай галерэі Für Fortgeschrittenе, што месцыца па адрасе: Schwesternstr.13 13359 Berlin, адбудзеца адкрыццё выставы пад назвай «Візуальны плякат» на часу: постсавецкое мастацтва пляката Беларусі». У экспазыцыю ўключаныя работы 16 плякыстаў, што ахопліваюць перыяд ад пачатку 1970-х да цяперашняга часу. Экспазыцыя прабудзе ў Бэрліне да 31 кастрычніка, а затым перабярэцца ў Дрэздэн.

Irrealis/Згубленая прастора

У галерэі «Падземка» (пр. Незалежнасці, 43) да 31 кастрычніка працуе выставка «Irrealis/Згубленая прастора», на якой можна ўбачыць графічныя творы Mandy Knospe (Нямеччына) і фатаграфіі Сяргея Ждановіча (Беларусь).

Рамка і адлюстраванье

У Віцебску, у Музее Марка Шагала да 13 лістапада працуе фотавыставка Алена Флешэра «Рамка і адлюстраванье».

Белае мора — чорнае мора

У Мастацкай галерэі Нацыянальнага Полацкага гісторыка-культурнага музэю-запаведніка (К.Маркса, 2а, г.Полацак) да 1 сінэжня працуе выставка шэдзкага фатографа Енца Лястхейна «Белае мора — чорнае мора».

Індустрыйя съяцла

У Музее Беларускай дзяржавай акадэміі мастацтваў (пр. Незалежнасці, 81а) з 24 кастрычніка да 21 лістапада працуе выставка беларускай фатаграфіі «Індустрыйя съяцла».

КАНЦЭРТЫ

Бардаўская восень 2008

XV Фестываль беларускай бардаўскай ды аўтарскай песні «Бардаўская Восень 2008» пройдзе з 24 па 27 кастрычніка.

Праграма фэсту:

24 кастрычніка, Бельскі дом культуры. Пачатак а 18-й. Съпяваюць Алег Кабзар, Тамаш Суліма, Ilo&Friends, Зыміцер Вайчушкевіч, Лявон Вольскі.

25 кастрычніка, Бельскія ратушы. Пачатак а 15-й. «Сустрэча. Музыка. Размова» — канцэрт Алега Кабзара.

Бельскі дом культуры. Пачатак а 18-й. «Босае Сонца», Кася Камоцкая, Тацяна Беланогая, Аляксандар Памідораў, «Народны альбом».

26 кастрычніка, сынагога ў Орлі. Пачатак а 16-й. «Канцэрт у Сінагодзе» — Аляксандар Памідораў, Віктар Шалкевіч.

Гайнаўка — Беларускі музэй. Пачатак а 18-й. Прэзэнтация фільму Віктара Корзуна «Нясі мяне восень, альбо Барды ў Бельску». Пачатак а 19-й. «Жаночы Канцэрт» — Кася Камоцкая, Тацяна Беланогая.

27 кастрычніка. Пачатак а 19.05. «Радыё «Беласток». Канцэрт у прамы эфір». Алег Кабзар, Аляксандар Памідораў, «Босае Сонца»

Розавы закат

26 кастрычніка ў «Гудвіне» (пр. Незалежнасці, 19) — «Разьбітае сэрца пацана» з альбомам «Розавы закат». Пачатак а 18-й. Квіткі: 12 000 — 35 000. Т.: (029) 760-79-92, (029) 692-70-99, (017) 280-15-10

ТЭАТРЫ

Купалаўскі тэатар

24 (пт) — «Дзеци Ванюшына»

25 (сб) — «Ідылія»

26 (ндз), 27 (пн) — «Чорная панна Нясьвіжу»

28 (аўт) — «Больш чым дождж»

29 (ср) — «С.В.»

30 (чц) — «КІМ»

31(пт) — «Я не пакіну цябе...»

1 (сб) — «Таполевая заўязя»

2 (ндз) — «Паўлінка»

ранішня спектаклі

2 (ндз) — «Паўлінка»

малая сцэна

26 (ндз) — «Баляды пра ханыне»

27 (пн) — «Востраў Сахалін»

30 (чц) — «Адчыніце кантралёру!»

31 (пт) — «Саламея»

1 (сб) — «Апэльсінава віно»

Адаму Міцкевічу — 210

Паэтычны тэатар «Арт.С» (Талбухіна, 12а, Бібліятэка Цёткі) запрашае на спектакль да 210-годзьдзя Адама Міцкевіча «Нібы ў Міцкевічавым съне». Пачатак а 18-й.

Дума пра Белую Русь

Напярэдадні такой глябальны падзеі, як фінансавы крызіс, і гістарычны падзеі — зъезду грамадзкага аб'яднання «Белая Русь», у галаву прыйшло некалькі думак. Фэльетон **Лёліка Ушкіна**.

1. Беларусь зноў пазабавіла съвет. Калі ва ўсіх краінах улада трymаеца на партыйных структурах — адсюль выраз «партыя ўлады» — то наш рэжым вырашыў ствараць сябе базу на грамадзкім аб'яднанні. Выходзіць на партыя ўлады, а НЖО ўлады.
2. Як вядома, БРСМ у народзе празвалі «лукамол». Адсюль цікае пытаныне: як будзе называць сяброў «Белай Русі»? Няўжо стануць за вочы называць «лукастары»? Іншы варыянт з праекцыяй на гендэрныя забабоны — «лукадзядзькі» або «лукаццькі». Магчыма таксама — «лукадзеды» ці «лукабабкі».
3. Яшчэ адзін варыянт — проста «белая». Адразу народ запаралеліць суітуюцу на анекдоты пра Пецьку і

Іван Івансіча. «Васіль Іванавіч, белая ідуць!» — «Спакойна, Пецька, мы ўжо прагаласавалі датэрмінова».

4. Як ганарацца бацькі-заснавальнікі праекту, мінімум 50% дэпутатаў палаткі ўвойдуць у склад «Белай Русі», што фактычна значыць фармаваньне правобразу нейкай фракцыі. Калі сярод парламэнтароў ёсьць сябры іншых грамадзкіх аб'яднанняў, кшталту Таварыства паляўнічых і рыбакоў або Аб'яднання дапамогі пажарнікам, яны таксама аўтаматычна маюць сфармаваць фракцыі. Нарэшце ў нас будзе міжфракцыйная формула ўтварэння Саўміну! З будучых паведамленняў БелТА: «Пасольства як донары і аматары птушак пакінулі кабінет, урад Сідорскага рухнуў».
5. Як сябры працоўных калектываў буде дзяліцца на тых, хто мае быць сябрам БРСМ, а хто сябрам ГА «Белая Русь»? У афіцыйнай прэсе быў тэзіс аб tym, што ў ГА «Белая Русь» буде сяброві набіраць выключна тых, каму ўжо за 35 гадоў. Тэма

наступная: паколькі сябрамі БРСМ людзі старшага веку афіцыйна быць не могуць, а так хочацца будаваць квітнеючую Беларусь, яны стварылі ГА «РБ». Ці не было для дзяржавы таньней дазволіць людзям заставацца ў БРСМ да самай смерці?

6. Спонсар БРСМ і ГА «Белая Русь» адзін і той жа. Ці ня ўзьнікне паміж імі канкурэнцыя за датыці? У якой форме яна будзе адбывацца? Як, скажам, сябры БРСМ будуть пераконваць улады ў tym, што яны больш карысныя за ГА «РБ»? Казаць у адміністрацыі нешта кшталту: «БРСМ мае права на большы пай з бюджету. Паглядзіце, сябры «Белай Русі» трymалі на пікеце амэрыканскай амбасады толькі два транспаранты, а нашы — тры транспаранты і шарыкі». Ці ня варта арганізацыям адразу падпісаць мірную канвенцыю і падзяліць краіну на эксплюатацыйныя участкі?
7. Як вядома, адзін з сяброві ініцыятыўнай групы ГА «Белая Русь», дырэктар рынку ў Ждановічах летам трапіў у турму быццам за нейкія афэры. Цікава, ці

ЛЕВЫМ ВОКАМ

разглядала съедчая група «белы рускі» съед? Па лёгіцы: міліцыя павінна была быца праверыць усе контакты патэнційнага злачынцы. Вось бы паглядзець на гэты допыт! Съедчы: Таварыш Радзькоў (часовы кіраўнік ГА «РБ») давайце не заліваць мне пра тое, што на сустэрэчах ініцыятыўнай групы вы гаварылі пра любоў да Бацькі. У вочы глядзець, я скажаў. Што ты ведаеш пра «левыя» пастаўкі шырспажыву на Ждановічы?».

8. ГА «РБ» кляненца, што будзе працаўцаць па прынцыпе «ніякага фармалізму». Вельмі хочацца пабачыць у рэале методыку працы гэтых разыняволеных актыўістаў. Кшталту: «Вася, хадзем вечарам у рэстаран або ў кіно. Хачу ў цэплай нефармальнай атмасфэры наехаць на цябе: або звалняем цябе з працы, або падпішася на «Саўбелку». Хутчэй бы зъезд ГА «РБ». Большаясьць пытаныняў адразу б адпали!

ПРЫВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

ШЛЯХЕЦТВА

Дапаможам праверыць наўясць шляхецкіх каранёў Вашага роду. Дастатковы пазначыць прозвішчы сваіх (інформацыя бясплатная). а/c 1991, 220030 (ад Вас канверт з адваротным адрам). aleksknig@mail.ru

КНІГІ

Шукаю кнігі: «Валадар Кольцаў», фантастыка на беларускай мове, Купала, збор твораў ў 9. т. 1–6, Корзун Э.С. «Гольшаны» выд-ва Беларусь, 2005. Беларуская энцыклапедыя ў 18 тамах (1–9). Энцыклапедыя гісторыі Беларусі ў 6 тамах, тт 3, 4. Гістарычны слоўнік беларускай мовы, т. 25, Мн. Беларуская навука, 2005. Назвы населеных пунктав Рэспублікі Беларусь: Мінскія вобласць: нарматыўныя дадзеніі, Мн. Тэхналёгія, 2003. Ангельская-беларускі, беларуска-ангельскі слоўнік, Мн. Тэхналёгія, 1993. Рапановіч «Слоўнік называў населеных пунктав Гомельскай вобласці», 1981, 1986 (патрэбныя абодва гады выданыя). Беларуская лінгвістыка, вып. 46, 1996. Супрун А.Е. «Полабскій язык», 1987. Т.: (029) 753-91-96

«НН» СТО ГАДОЎ З ВАМИ

Астрамечава Брэсц. пав. Мужыкі хацелі купіць маёнтак Ставы, але яго спачатку купіла ігуменіня Ляшніскага манастыру. Дык цяпер яна адраклася і прадала мужыкам, бо не было спакою: мужыкі ўсё рабілі шкоды, былі і пажары.

Nemo.
НН. №22. 1908.

Наша Ніва

незалежная газета

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

галоўны рэдактары «Нашай Нівы»:

З.Вольскі (1906), А.Уласаў (1906—1914),

Янка Купала (1914—1915), А.Луцкевіч,

У.Знамяроўскі (1920), С.Дубавец (1991—2000).

сакратары рэдакцыі Настя Бакшанская

шоф-рэдактар Андрэй Дынько

галоўны рэдактар Андрэй Скурко

мастакі рэдактар Сяргей Харэўскі

заснавальнік Місціловы фонд выдання

газеты «Наша Ніва»

выдавец Прыватнае прадпрыемства

«Суродзічы»

АДРАС ДЛЯ ДОПІСА:

220050, Менск, а/c 537

Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32,

8-029-707-73-29.

E-mail: nn@nn.by

On-line: www.nn.by

© НАША НІВА. Спасылка на «Нашу Ніву» абавязковая. 12 палос форматам А2, 6 друк. арк. Друкірую РУП «Выдавецтва беларускім друку». Менск, пр. Ф. Скарбін, 79. Рэдакцыя не нікес адказыць за зъвесткі рэжымічных аблестак. Кошт свабоды. Пасведчанне абрайтшчыці прэзыдэнцнага выдання №581 ад 14 сакавіка 2007 г., выдадзеное Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь. Юрдычны адрес: 220101, г. Менск, пр. Ракасоўскага, 102-71. Р/р 30/1220628014 у МГД ААТ «Белінвестбанк», Менск, код 764.

Наклад 2239. Газета выдаецца 48 разоў на год.

Нумар падпісаны ў друк 23.00 22.10.2008.

Замова № 5858.

Рэдакцыйны адрес: Ракасоўскага, 102-71.

ПАВЕДАМЛЕНИЕ

ПВУП "Суродзічы", УНП 190 786 828
МГД ААТ "Белінвестбанк", вул. Калектарная, 11, Менск, код 764

Рахунак аг-
рымальника 3012 206 280 014

Асабовы
рахунак

(прозвішча, імя, імя па бацьку, адрас)

Від аплаты За газету "Наша Ніва"

Агулам

Kасір

ПВУП "Суродзічы", УНП 190 786 828

МГД ААТ "Белінвестбанк", вул. Калектарная, 11, Менск, код 764

Рахунак аг-
рымальника 3012 206 280 014

Асабовы
рахунак

(прозвішча, імя, імя па бацьку, адрас)

Від аплаты За газету "Наша Ніва"

Агулам

КВІТАНЦІЯ

Касір М.П.